

LIGET

2020-1
január

[XXXIII. évfolyam 1. szám]

ligetmuhely.com

TARTALOMJEGYZÉK [XXXIII. évfolyam 1. szám]

Vörös István KAKASPÖRKÖLT	4
Handi Péter MÁSHOL	12
Fecske Csaba VÁLASZ NÉLKÜL; EGY FOTÓRA	25
Viola Beáta FÜGGVÉNY	28
Inczédy Tamás A SÚLYLÖKŐ	32
Z. Karvalics László TŰZBŐL MENTETT... FOGPISZKÁLÓ	37
A VILÁGHÁBORÚ KÜSZÖBÉN – folytatásos regény	
Bene Zoltán ELTÉVEDNI ISMERT VIDÉKEN	43
Makó Ágnes ÚJJÁSZÜLETÉSI VALÓSZÍNŰSÉG	49
Centauri CSALKA ELSŐ BOLDOG NAPJA	57
Varga Zoltán Zsolt A BELÉPÉS DÍJTALAN, A KILÉPÉS BIZONYTALAN	66

INTÉS AZ ŐRZŐKHÖZ

Kiss Lajos András | **FÉLELEM ÉS POLITIKA –** 71

ROSSZ KÖZÉRZET A DEMOKRÁCIÁBAN [5]

Z. Karvalics László | **HAMU ÉS HUMUSZ** 91

Kiadja | Liget Műhely Alapítvány
1122 Budapest, Kíssvábhegyi út 4-6.
info[kukac]ligetmuhely.com

ISSN 1789-4980

Alapító szerkesztők | Levendel Júlia, Horgas Béla
Felelős szerkesztő | Horgas Judit
Tervezőszerkesztő | René Margit
Főmunkatárs | Szirmai Panni
Olvasószerkesztő | Bognár Anikó
Tudományos lektorok | Kiss Lajos András, Victor András

Vörös István

KAKASPÖRKÖLT

2020-01-01 | VERS

I.

„Kritón, egy kakással tartozunk Aszklépiosznak, adjátok meg, el ne felejtsetek.”
(Szókratész utolsó szavai. Platón: Phaidón 118a)

A Szókratész halálát követő nap
Kritón, a szófogadó tanítvány,
elindul, hogy szerezzen
egy kakast.

A várost a butaság megnyugodott
zsivajgása tölti be.
Nem fogja már senki
a gondjukat viselni,
vagyis nem állít oda az ünnepi
asztalhoz egy ágáló öregember,
hogy arra emlékeztesse őket...

Mire is? Már nem kell emlékezni
erre se!

Aznap mindenki kakast
öl. Minden konyhában
vizet melegítenek,
minden udvarból rémült,
elcsukló kukorékolás hallatszik,
vér fröccsen minden
női kézre.

Férfiak ülnek értetlen
arccal, mintha gyilkoltak
volna. Harmadnap reggel
nem hallatszik egész Athénban
egyetlen kakas szava sem.

II.

Kritón, a szófogadó tanítvány nem tudja teljesíteni Szókratész végakarátát. Nem tudott eleven kakast szerezni az egész városban.

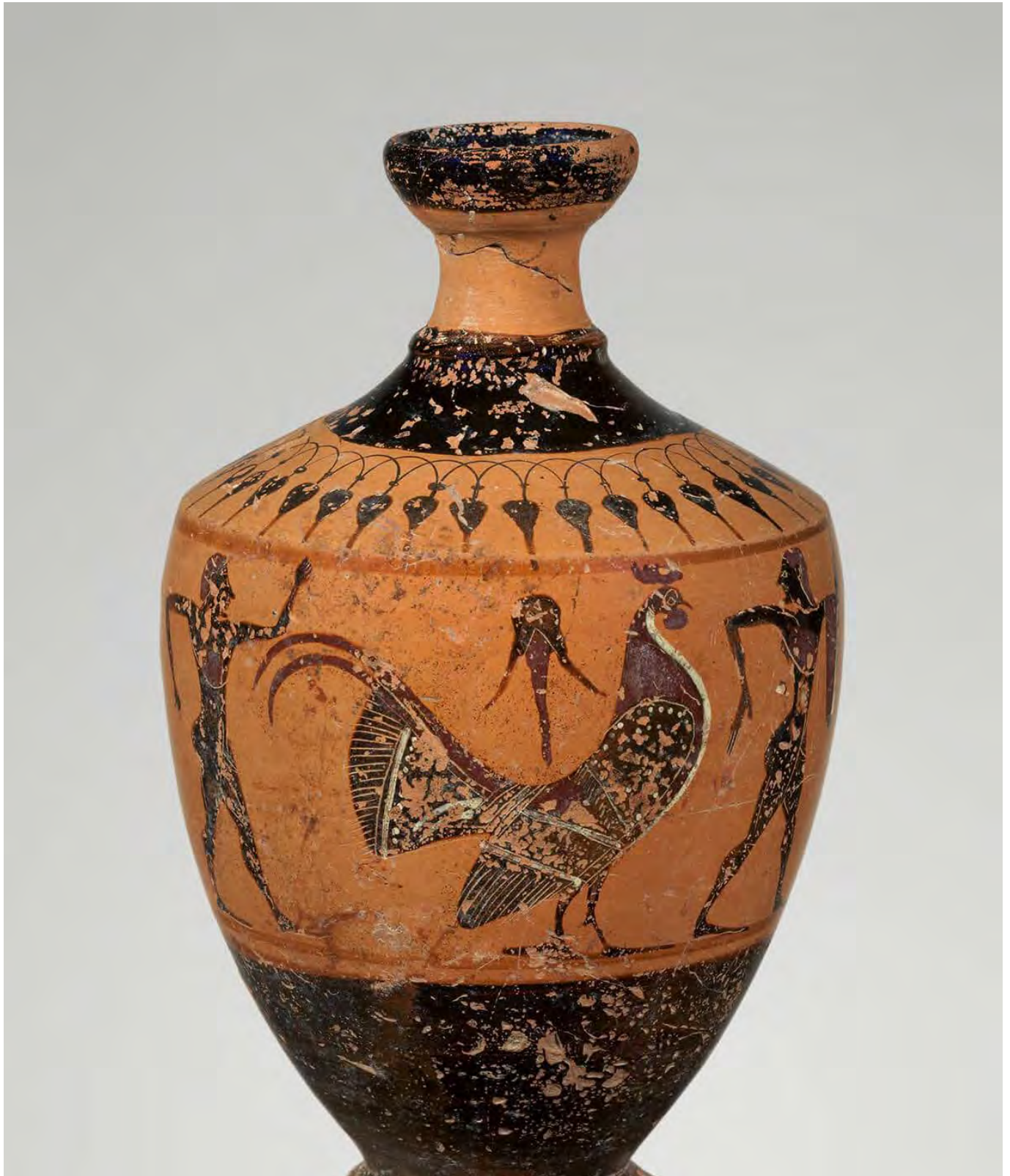
Leutazott vidékre,
búzös ólakban kajtatott,
de mindenütt csak tyúkok,
ganaj, tollbúz,
lappangó betegség szaga.

Meg persze a kakaspörkölt
athéni fűszerezéssel.
A tengerparton behívták
egy házba,
ette a zsíros ételt,
nem ízlett neki, folyt
a szájáról a ragacsos lé,
és akkor csontot
dobott a tűzbe.

Csönd támadt,
mint szokott a vész előtt.
Pedig nem volt semmi vész.
Más irányba fordult az emberek
történelme,
még el se kezdődött az ész kora,
máris véget ér.

Maradnak a féligazságok,
a hazugság bátorsága,
a mellébeszélés merészsége,
a vigyorogva vállalt ostobaság,
a gonoszsággal vegyes tehetetlenség,
mindez épp múltóban van mindig,
de ahogy eltűnik,
visszaesik újra ránk,
mint Szisüphosz nagy köve,

mely csak gurul a lejtőn,
kő, micsoda kő,
butaság, milyen márványosan fehér,
milyen kristályosan hideg,
milyen vulkanikusan forró.

III.

„Mehr Licht!” (Goethe utolsó szavai)

Aszklépiosz hiába vár,
azon a héten senki nem
áldoz már neki egyetlen kakast
sem. De nem dühös.

Nem olyan isten ő.

Egy kis kolerát indít
a kikötőben, egy szúnyograjt
fertőzésekkel tele,
baromfipestist.

Lelki bizonytalanságot,
butaságszeretetet az emberre.

Nincsenek elvárásai,

nem azért isten ő,
és haragot sem szokott
tartani.

Ez is egyféle gyógyulás,
gondolja.

Kritón, a szófogadó tanítvány
elbujdosik. Kevesen értesültek
Szókratész utolsó kéréséről,
mégis mindenki ellene tett.
Mért nem tudott ez is inkább
több fényt kérni,
nézett föl Kritón a napra,
mely csökönyösen tűzte a fejét,
soha többet nem térek vissza Athénba,
ebbe a jelentéktelen kisvárosba,
ahol mindenki olyan fontosnak
gondolja magát.

IV.

A Szókratész halálát követő napok
fekete betűsek
az athéni kakasok történetében.
És az athéni tyúkokéban is.
A következő év a kakashiány éve lett.

Baromfiszerelem helyett
tojásrakás a végkimerülésig.

Akkor egy athéni jobb híján
kitalálta, hogy tilos
húst enni. Nem lett népszerű
még úgy se, hogy ez egy
darabig megoldást kínált
a húshiányra,
de mivel Szókratésztól
elhatárolta magát,
nem végezték ki.

A kedvetlen butaságnak
az vetett véget, amikor valaki
végre becsempészett a városba egy kosár
kiscsibét. Felnőve, csodamód,
mindegyik kakasnak bizonyult.

A kakasok azóta hallani se bírják
a filozófia alapítójának nevét,
pedig ő csak egyetlen kakas
haláláról rendelkezett.

kép | metmuseum.org

Handi Péter

MÁSHOL

2020-01-10 | NOVELLA

Az orosz tanár eredetileg latint tanított, de jobbnak látta, sőt, mint oly sok kollégája, maga ajánlotta, hogy a változott igények miatt inkább az orosz nyelvet oktatja. Ötven körüli, testes ember volt, mégis rogyant. Fáradt izomzata nem tartotta az amúgy férfias megjelenést.

– Maga... mit csinál ott? – hajolt előre. Tekintete az osztály hátsó soraiból felszálló vékony füstfelhőre tapadt.

Az osztály – negyvennégy, érettségi előtt álló fiú – fojtottan kuncogott. – Igen, maga... ott... – ismételte a tanár, és az egyik diákra mutatott: – Kittel... álljon... izé ...fel!

Kittel felállt. Jobb kezében rövid szárú pipa füstölgött.

– Mit csinál?! ... – hörögte a tanár, nem titkolta se a meglepetését, se a tehetetlenségét.

– Rágyújtottam – felelte nyugodtan a diák.

– Pipára gyújtott?... Most?... Akkor... azt hiszem, legjobb lesz, ha... ideadja az ellenőrzőkönyvét.

Kittel Tamás kényelmes léptekkel a katedrához járult. Egyik kezével a kis füzetet nyújtotta, másikban még füstölgött a pipa. A tanár kétségbeesetten és tanácstalanul átvette az ellenőrzőt.

– De miért?...

A kuncogás alábbhagyott. Negyvenhárman feszülten figyelték a fejleményeket. Kittel Tomi – becenevén Kitti – afféle passzív szabotőr volt, a humán tantárgyakban kiváló és sokat szereplő, a reál tárgyakat viszont kihívóan mellőzte.

– Unatkozom.

– Unatkozik? Amikor alkalma van Gorkij és Csehov nyelvét tanulni?!...

– ...és Fagyevjét – mondta a pipafüst mögül.

– Úgy van! – zökkent ki pillanatra a tanár, és gyorsan beírt valamit a füzetbe, becsukta, és kicsivel határozottabb mozdulattal visszaadta. – Ezt irassa alá édesanyjával... Most pedig hagyja el a termet, a pipát tegye ide az asztalra... itt csak... itt nincs helye kártékony, rendbontó semmirekellőknek!

Fortepan/ SCHEIDL ANTAL

– Pipáztál??

Anya kezében remegett a kis füzet. Tamás igyekezett szenttelenül nézni – már hallani vélte anyja síró s lamentálását, *nem tudom, mi lesz veled... ha apád ezt látná!* De nem. Az egyre erősebb remegésből vad hahota lett. A pár könnycsepp is a nevetéstől buggyant ki. A szavak mégis ismerősek voltak:

– Ezt én nem bírom tovább! Azért gürcölök, hogy ember legyél! Hajtom a varrógépet, mint az állat... darabbér, munkaverseny, istenfája... Mit akarsz? Meg akarsz ölni?!...

– Anyu, légy szíves, ne sírj! Értsd meg, a gimnázium nekem nem megy... A matek, a fizika, a kémia... nem érdekel... és az orosz se.

– És akkor mi érdekel? – szipogta, inkább önmagának. – Mi érdekel!?!... Te tudod.

– Kedves igazgató ur – kezdte a férfi, amint kezét ráztak –, Kittel Frigyes vagyok, az unokaöcsém ügyében...

– ... elvtárs – igazította ki az iskolaigazgató. – Foglaljon helyet.

A kopott, zöld bőrrel bevont, nagy íróasztal két oldalán ültek. Az igazgató alacsony, szögletes mozgású, fekete hajú ember volt, arcán idejekorán jelentkező ráncokkal.

– Az unokaöcsém ügyében... – ismételte Kittel Frigyes. – A sógornóm, Tamás özvegy édesanyja kért meg, hogy képviseljem. Ő egy szövetkezeti varrodában dolgozik, és munkaidő alatt nem jöhet el. Ugye, érthető?...

Az igazgató bólintott, de ujjaival türelmetlenül dobolt az asztalon.

– Hát kérem, az elvtárs unokaöccse, Tamás... a tanuló fegyelmezetlen viselkedése miatt hívtam ide valakit a családból. A tanuló rendbontása tűrhetetlen, a tanárkolléga egészen megrendült, zaklatottan közölte velem, hogy az ön unokaöccse... hogy ez a tanuló dohányzott az órája alatt, és ezzel elterelte az osztály figyelmét a tananyagról... Érettségi előtt állnak! Az iskolánk, oktatásunk érdekében nem tűrhetem, hogy valaki... hogy ilyen elem szabotálja a tanulást!

Tamás nagybátyja megsemmisülten lógatta fejét:

– Tudom, kérem, az anya elpanaszolta nekem az esetet... Ha megengedi, nagyon röviden vázolnám az otthoni helyzetet, ami ugyebár, részben okozója lehet unokaöcsém valóban példátlan viselkedésének... – A nagybácsi előrehajolt, az asztal fölé, hogy minél közelebb legyen az igazgatóhoz, mintha bizalmas közlésre készülné. –

Az a helyzet, igazgató... elvtárs, hogy Tamás édesapja a háborúban ... – itt hangja rekedtre váltott – ... szóval nem jött vissza. A sógornőm egyedül maradt, egyedül neveli a gyereket. Tamás különben jó fiú, csupa szív... de tudja, kérem... ugye, megérti, milyen apa nélkül felnőni?, egyáltalán létezni...

Kittel Frigyes kis szünetet tartott és teátrálisan széttárta a kezét. Az igazgató meg hátradőlt székében, s ezzel visszaállt a két fej közötti távolság.

– Ez szomorú, Kittel elvtárs, de nem egyedi eset. Iskolánk több diákja él és tanul hasonló családi háttérrel. De tanul! – hangsúlyozta, és nyomatékképpen felkapott egy ceruzát az íróasztalról, s kétszer az asztallapra koppintott vele.

– Gondoltam, hogy vannak hasonló esetek, kérem. A háború, az üldözések!...

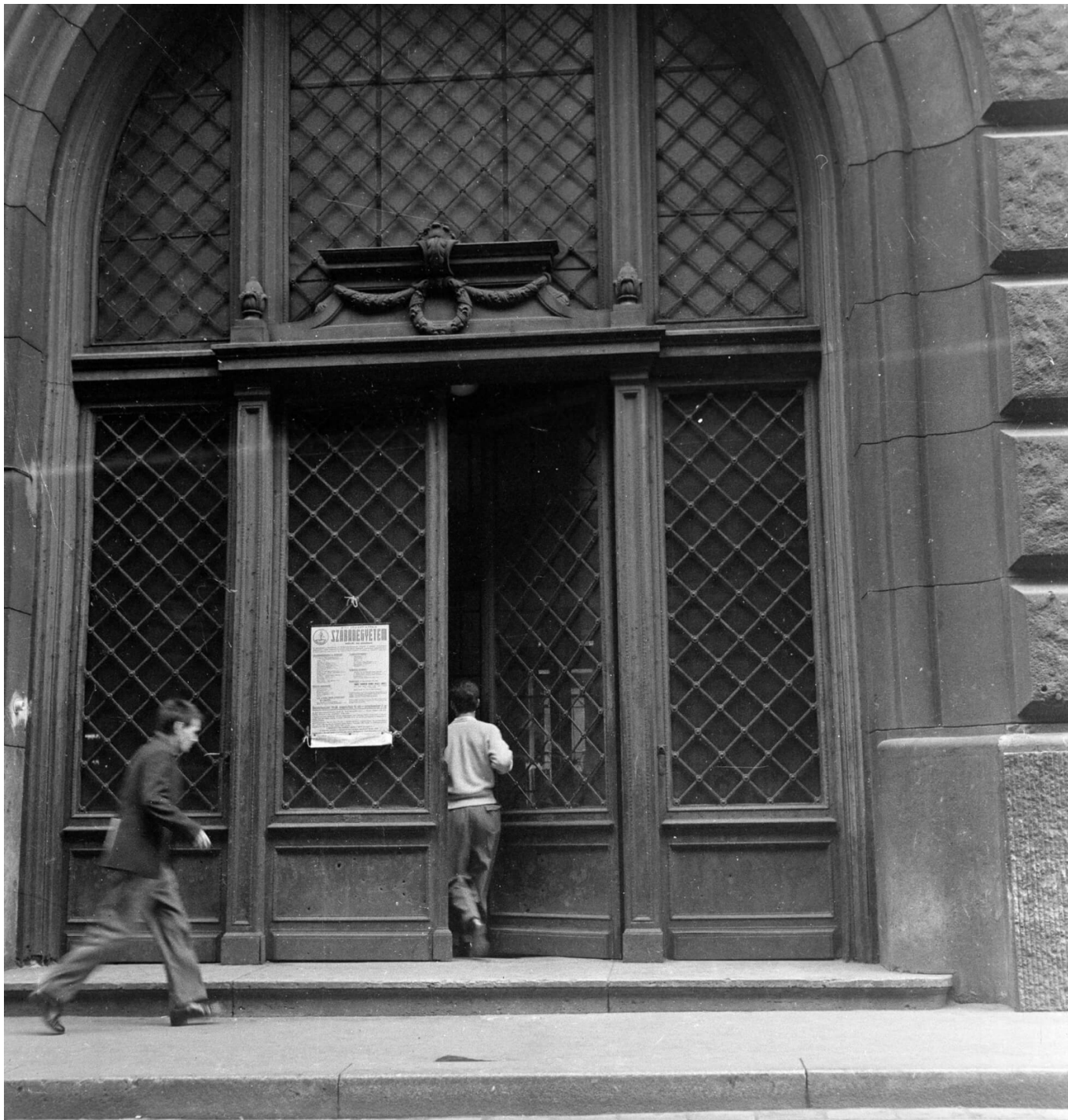
– Hát igen. De az a fontos, hogy ne történhessen meg újra, ami megtörtént... Az unokaöccse, Kittel Tamás többszörösen problémás, és én nem tűrhetem, hogy

tovább mérgezzék az osztályban a levegőt! Ahogy tanárkollégáim jelentéseit olvasom a tanulmányi eredményeiről – és az igazgató felütötte az odakészített osztálykönyvet – ... igen, ez egyértelmű... nem látom értelmét, hogy folytassa tanulmányait. A tantárgyak feléből bukásra áll.

Kittel Frigyes hallgatott. Mit csináljon a gyerek érdekében? Felelős érte, és különben is, hogy jön ahhoz bárki, hogy pálcát törjön egy fiatalember felett... Az igazgató azonban váratlanul kisegítette:

– Ahogy itt olvasom, némely tantárgyból... érdekes... nem is áll rosszul. Különös... Bodó kartárs meg Váradiné elvtársnő is dicsérte nekem... Ez azonban nem fogja átlendíteni az érettségint!

– Igen, így van... Tamás egyben-másban kiváló... azaz vannak tantárgyak, amelyekben... szóval, van, ami igazán érdekli... és talán lehetne...

Fortepan/ SÁNDOR GYÖRGY

– Mégis... tény, hogy a tanuló képtelen a gimnázium rendjéhez alkalmazkodni... ezért javaslom, vegyék ki ebből az iskolából, és irassák be ipari tanulónak. Legyen legalább tisztességes szakmája.

A folyosón megszólalt a szünetet jelző iskolacsengő. Az igazgató felállt, Kittel Frigyes nyújtotta a kezét, de a másik mintha nem látná.

– Hát nagyon köszönöm, igen... meglátjuk... a viszontlátásra!

Kittel Frigyes, az illatszer-szakma dolgozója pedáns, gondosan ápolt ember volt. Köpcösen is fürgén hajlongott az egyik fővárosi illatszertár pultja mögött. Ismerte a kölnivizeket, kenőcsöket, borotválkozási eszközöket. Gyors és szakszerű mozdulatait behízelgő, már-már modoros udvariassággal társította. Hajlamos volt egy huncut mosollyal a „pult alól” elővarázsolni a keresett árut. Zökkenőmentesen alkalmazkodott az államosított hálózat szabályaihoz. A boltok közti munkaversenyt rendre az az üzlet nyerte, ahol ő dolgozott.

Ifjúkorában kereskedelmi iskolát végzett, utána behívták munkaszolgálatra, és egy repeszdarabbal jobb halántékában túlélte a második világháborút. Ragyogó munkát talált: abban az alig három évben, míg úgy tűnt, az ország a szabadkereskedelem vizein utazhat, megszerezte a francia „Delorme” cég magyarországi képviseletét, a legfontosabb gyártmányuk pedig a „Primeros” néven forgalmazott fogamzásgátló gumi volt. Frici ekkoriban sok pénzt keresett, nagy társaság gyűlt köré, lakásában partikat rendezett, házvezetőnőt tartott. A kommunista hatalomátvétel után a Delorme cég is kivonult az országból. Kittel burzsoá priusszal állás nélkül maradt, de könnyedén belebújt az új gúnyába: ha korábbi foglalkozása iránt érdeklődtek, bizalomkeltően felelte: „drogista vagyok”. Rövidesen sikerült elhelyezkednie a szakmában, és az illatszerbolt-hálózat mindenese lett.

Az iskolából távozva azon gondolkodott, mit tanácsoljon a sógornőjének. Unokaöccse nemigen érdekelte, de kötelességének tartotta, hogy elhalt testvére családjával törődjön.

– Beszéltem az igazgatóval, Zsóka... hát, nem sok jót mondhatok. Tomi kifelé áll az iskolából... Az a tanács, hogy vedd ki onnan. Nincs értelme....

– De mi lesz belőle!? – nyögte az asszony.

Frici tanácstalan egyik lábáról a másikra billent.

- Hol van most a gyerek?
- Moziba mentek...
- Moziba??
- Oda. A Sevillai borbélyra... az operafilmre.
- Most? A tanítási idő alatt?! Kivel?
- A barátaival...

Fortepan/ CHUCKYEAGER TUMBLR

- És honnan van pénze?

– Aadtam – közölte szárazon az anya, majd szinte provokatívan hozzátette: – ...este meg az Éjjeli menedékhelyt nézi meg a Madáchban.

Frigyes végre magabiztosan eldöntötte: itt ő nem tehet semmit, a sógornője az oka a gyerek félrecsúszásának. Ha az anya így elkényezteti a gyereket, magára vessen.

– Viszontlátásra, Zsóka.

– Foglaljon helyet, asszonyom – mutatott egy kárpitozott fotelre Dr. Péteri Jolán. Zsóka leült, mintha felsőbb hivatal felszólításának engedelmesskedne. Az őszes-szürke hajú doktornő előtt az asztalon jegyzetfüzet feküdt, de beszélgetésük alatt egyszer sem nyitotta ki. – Mint tudja, három beszélgetésem volt Tamással. Vegye úgy asszonyom, hogy ezek a beszélgetések, és ez a mostani is, nem orvosi jellegű. Arra nincs szükség. A lélektan pedig itt és most nem elfogadott. Ne várjon tőlem tanácsot ...Tamás problémája, iskolai tanulmányainak elhanyagolása csak tünet, és ezt a tünetet a pedagógia az előírt diszciplináris módokon igyekszik kezelni. Társadalmunk – ha szabad így fogalmaznom – még gyerekcipőben jár.

A doktornő elhallgatott, talán várta, hogy az anya mond egy szót: „értem” vagy „nem értem”.

– Nincs apja.

– Ez az ön védekezése és egyben támadása, asszonyom. A gyász nem belenyugvás, hanem agresszió... A felnevelés természetes buktatóit ráaggatjuk a körülményekre, s abból következtetünk... Mondhatom-e, hogy ha férje élne, akkor a fia éppen úgy apja ellen lázadna, mint az őt most behelyettesítő iskola ellen?... Remélem, nem sértettem meg.

– Pipázott az órán – mondta válasz helyett az asszony.

– Erről van szó. A gyermekek dohányzása tiltott... éppen ezért lázadási alap, a szülői tőrésfok próbálgatása, természetes felnevelési fázis.

- De ő az iskolában, kérem!...

- Azért kértem ide, hogy részben megnyugtassam: fia kétségkívül egy *eset*, ha az elfogadott konvenciókat tekintjük... de alkatilag egészséges, és arra összpontosít, ami érdekli. Deviáns alkat. Többet nem mondhatok. Reméljük, idővel feldolgozza a konfliktusokat.

- ... Verseket ír, meg bújja a könyveket. Meg aztán kérem, esténként a vacsora után... - itt kis szünetet tartott, láthatólag küszködött mondandójával - kezében egy bottal járkál az asztal körül... hát ez mi, kérem?! Ahelyett, hogy tanulna...

Fortepan/ KOVÁCS MÁRTON ERNŐ

A doktornő az anya meglepetésére megértően bólogatott.

– Nézze, asszonyom, a kamaszkorban mindennek van magyarázata. A verselés a tanított költészet továbbvitele az agyban... a fiatalok nehezen vonják ki magukat a nagy versek hatása alól... az minden agyat behálóz. A könyvek pedig tágítják a horizontot, az olvasás az igazi elmerülések kezdete.

– De a körök a bottal?...

– Igen, Tamás beszélt erről... Ő ilyenkor képzeletében tovább játssza az olvasmányait, kalandokban vesz részt, képzelt világot teremt maga köré. A kezében lóbált pálca néha kard vagy lőfegyver, vagy éppen egy személy, egy barát, akivel a vadonban sétál... akármilyen. A fantázia ebben a korban pótolja a tapasztalatokat. Tapogatózás a megnyíló világban. Ne gondolja, hogy a gyermeke egyedül áll ezzel a jelenséggel; minden kamasz képzeletét kitölti a pillanatnyilag lehetetlen, de a lehetőségek továbbgondolása... Fiának felfokozott képzeletvilága, természete, és úgy látszik, vérmérséklete arra ösztönzi őt, hogy fizikumát is felszabadítsa a fegyelem kényszere alól... innen az esti járkálás. Ha barátaival van, erre nincs szüksége. Akkor ezt egymás között lejátszzák...

– Köszönöm – mondta az anya.

Már kora délután a színészbejáró előtt téblábolt. Nem autogrammért várakozott, csak az ismert és csodált arcok látványáért. Nemsokára egészen más alakokká válnak a színpadon. Az átváltozás lehetősége ámulatba ejtette. Hogy valami más lehet. Sokat olvasott színházról, tudta, hogy a varázs tulajdonképpen illúzió. Mi lenne – gondolta egyszer –, ha az osztályban átválna? Rögtönözne valamit... A színházzal szemközti trafikban vett egy olcsó pipát és egy csomag dohányt. – Aztán nem elszívni, pajtás! – jópofáskodott a hadirokkant trafikos.

– A bácsimnak lesz, szülinapra.

Néhányan már megérkeztek. Az idős, pirosposzsgásan ráncos arcú portás mindenki felé meghajolt, alkalmanként egy mosollyal kitárta a belső üvegajtót. Tamás már

ismerte látásból az öreget, egyszer, amikor fekete zászlót látott az épületen, vette a bátorságot és beszólt a fürkébe: – Bocsánat, ki halt meg?

– Bajor művész – szólt szájszegletből a portás, miközben kulcsokat akasztgatott a falba vert szögekre.

MTI Fotó/Magyar Fotó/Várkonyi László

Nem váltott jegyet. Az előadás kezdete előtt pár perccel, amikor a közönség már elfészkelődött az ülésekben és a várakozás moraja lassan elhalkult, a megüresedett előcsarnokból oda somfordált az egyik ajtóban álló nézőtéri ellenőrhez, és kezében az anyjától kapott pénzt zörgetve megszólította: – Tetszene adni egy pótszékét?...

A szigorú arcú matróna zseblámpáját a bordó szőnyegre kattintva körülnézett, majd a sötétedő térben alig láthatóan intett a fiúnak. Lábujjhegyen vezette egy fal melletti rekeszhez, óvatosan előhúzott egy kinyitható széket, és a sor szélére helyezte. Tamás a tenyerébe csúsztotta a pénzt, az asszony pedig, mint egy szellem, visszasuhant az ajtóhoz.

Felment a függöny, a színpadon elkezdődött a kaland, az útlevél nélküli utazás, a háromórás máshol levés. Menekülés. Mindegy. A színészek átlényegültek valaki mássá. Igaz, elromlott életek, ital és nyomor koloncait húzták-vonszolták.

Késő éjjel érkezett haza. A konyhában még égett a villany, anyja a hokkedlin ült, hátát a falnak támasztva, ébren.

– Miért nem alszol, anyu?

– Nem tudok.

felső kép | Fortepan / KONOK TAMÁS ID

Fecske Csaba

VÁLASZ NÉLKÜL

2020-01-25 | VERS

kérdezni akartam tőled valamit
már nyelvemen volt a kérdés
amikor belém nyilallt de hiszen
te már nem vagy én csupán
élve felejtettelek olyan sokszor
szólnék (szólok) hozzád: „hallottad
hoggy...” „tudod kivel találkoztam ma”
önkéntelenül jönnek számra a szavak
hiába néma maradok hát
némaságod rá a felelet

kép | shutterstock.com

Fecske Csaba

EGY FOTÓRA

2020-01-31 | **VERS**

a képen fiatal nő
keresztbe font karral
könnyedén a mögötte álló
almafának dőlve
öltözetéből és a fa lombozatából
ítélve nyár van béke nyugalom
a fotót apám készítette ifjú asszonyáról
számos felvétel van anyámról és
kettejükről egyiken
egymás mellett hevernek a fűben
látszik hogy boldogok hogy
fontosak egymásnak talán már én is
megjelenek előttük
mint nyári égen az alakját folyton
változtató kis felhőpamacs

kép | shutterstock.com

Viola Beáta

FÜGGVÉNY

2020-01-26 | NOVELLA

Fraktálok és fürdő, bárcsak az f függvénnyel le lehetne írni az életet, de ott van még az o függvény, osztályozókonferencia, a b függvény, becsöngetés, a j függvény, javítás, az sni függvény, az xxl függvény, az $m4$ függvény, sok utálatos betű az élet négyzetrácsai közé szorítva, legjobb lenne órákig csak ülni a gép előtt, fraktálok sorát generálni egy programmal, végtelen bóbitákba és galaxisokba feledkezni, felnagyítani és lekicsinyíteni, a méretváltoztatás mintha térbeli mozgás lenne, mi ehhez képest egy úrutazás, egy fraktál-amőba felnagyítva milliányi amőbává esik szét, egy fraktál-amőba lekicsinyítve egy óriási amőba láthatatlanul apró része, és mind ugyanolyan, és minden mindennel összefügg, egyetlen végtelen ábra az egész –

kiközvetítenék akármikor

de sajnos, menni kell javítani, füzettornyok ingadoznak, négyzetrácsok hajolnak síkból térbe és térből síkba, ahogy lapoz, talán a kockás papírok halmaza is fraktál, és ha elég messziről nézi, talán összeáll a Fermat-sejtés bizonyításává, vigasztalásul, amiért még mindig itt van, pedig elvégezte az ápolói tanfolyamot, Angliában rengeteg magányos öreg várja, kiközvetítenék akármikor, de ő marad, fogva tartják a függvények, fraktálok, négyzetrácsok, Angliában kivel beszélgetne ilyesmiről –

igaz, itt sem beszélget, csak beszél, pedig egyre nehezebb, habár mindig is nehéz volt, nehézkes, merev, nem tudja követni a diákokat, ők sem a tételbizonyításokat, párhuzamos egyenesekként töltik a matekórákat, nincs közös pontjuk, talán a végtelenben találkoznak, vagy még ott sem, mert a tanárnő biztosan a pokolra jut, amiért nem adta meg a kettést a lányának, mondta az egyik szülő, Angliában senki nem firtatná, a plusz végtelenbe vagy a mínusz végtelenbe jut a halála után –

Anglia csücskétől a Google Mapsen csak egy kattintásra vannak a norvég fjordok, a fjordok is fraktálok, meg a falevél széle, ha nagyítóval nézik, és mikroszkópos felvételeken a sejtek is fraktálok, ez megnyugtató, ez lenyugtatja az idegeit, meg a fürdés, ha kifárasztották a gyerekek, meg az ápolás a speciális otthonban, keresetkiegészítésként, a nap fénypontja a fürdés, szeret a bőrhöz érni, érzékelni a változását, máshogy lesz síkos és sima a szappantól, a víztől, tusfürdőtől, a lehetőségek száma nagy, ha nem is olyan végtelen, mint a fraktálok nagyíthatósága vagy kicsinyíthetősége, tusolórózsa, szivacs, puszta kéz, nedves törölköző, mosdókesztyű, ezek járnak a fejében, amikor megáll a drogéria polca előtt, végigjártja a szemét a tusfürdők szivárványos során, vajon milyen elegyet alkot a fekete orchidea, a gyöngykivonat, a narancsvirág-aroma a bőr eredeti illatával, más télen és nyáron, izgatott és nyugodt állapotban, és nem mindegy a víz összetétele sem –

kielégíti a látvány

hobbi ez és szenvedély, mint másnak a foci vagy neki a fraktálok, bár nem sokat tud erről a testről, ismeri az anyajegyek térképét, foltok és sebek történetét, például hogy nekilökték ennek-annak, ismeri a változásait, és néha befolyásolni is tudja, de ez csak a felszín, ahogy az is, hogy ő tisztítja, ápolja, mozgatja, öltözteti, hogy belül mi történik és miért, arról fogalma sincs, de kielégíti a látvány, és a hatalom, amit fölötte gyakorol, figyeli a szeplők galaxisait a bőrön, a test maga is fraktál, egymásba érő szervrendszerek, kommunikáló szervek, egymásnak préselődő szövetek, soha nem találkozó sejtek a test távoli pontjain, bomló molekulák, pulzáló atomok, szinte a végtelenségig kell nagyítani, hogy megjelenjen egy parányi rész, ami ugyanolyan alakú, mint a nagy egész –

gondolatban a szeplőt alkotó galaxisok egyik sarkára nagyít, egy bolygón fekvő városban egy speciális otthonra, benne egy fürdőkádra, a belőle furcsa szögben felemelkedő meztelen lányra, a világító vörös, párától csapzott hajra, az oldalra nyakló fejre, az előrecsukló felsőtestre, a lecsüngő kézfejjben folytatódó, mereven emelgetett karra, a vízszintesbe emelkedő hosszú combra, a kihúlt fürdővízbe bénán visszacsobbanó lábfejre, az egész marionettjátékra, ahogy kicsit be is veri a lábát a

kádba, a galaxis sarkából oszló párára, a lány derekát tartó ormótlan karra, a lány mögött álló alakra, a szőrök erdejére, az oszló pára fjordjaiba harapó merev dauerhullámokra, az arc krátereire, a formát magáról lelökő törzsre, mind a két testre, amit ő mozgat, az egyiket a fürdetés után sajnós, itt hagyja, a másikban áll a diákok elé, az egyik emeli a lányt, mint a pihét, a másik ül beszíjazva a tolókocsiban, tehetetlenül, csak a könnye csorog, sok kocka alakú sókristályból összeálló gömb a szeplőkön, két test, megfelelő, azaz szinte végtelen távolságból csak érzékelhetetlenül parányi részei egy galaxisnak, amiből trilliárd áll össze egy szeplővé, egy könnycseppé vagy egy dauerolt hajszállá.

kép | shutterstock.com

Inczédy Tamás

A SÚLYLÖKŐ

2020-01-28 | NOVELLA

Véletlenül egy fürdőváros mulatójában töltöttem a szilvesztert, ahol az éjféλι pezsgőzés után tombolahúzás következett. Bár ilyesmin soha nem szoktam nyerni, mégis vettem egy sorsjegyet az este elején, csak a játék kedvéért. Ezúttal nagy meglepetésemre az én számomat húzták ki. A színpadra léptem, ahol a bohócnak öltözött konferanszié olyan lelkesen gratulált, mintha ki akarta volna tépni a karomat, majd lezárt borítékot nyújtott át, és biztatott, hogy bontsam ki.

A borítékban nevezési űrlap volt, mely arra jogosított fel, hogy részt vegyek a közeljövőben megrendezésre kerülő súlylökőversenyen. Nyereményemet senki sem irigyelte tőlem.

Nem messze a fürdővároskától, egy ódon iparvárosban rendezték a súlylökőversenyt. Mire megérkeztem a sportpályára, a többi versenyző már melegített. Ez a bizonyos súlylökés azonban más jellegű sport volt, mint amire én súlylökésként emlékeztem. A versenyzők akkora vasgolyókat taszigáltak, amiket két karjukkal is alig értek át. A pályán gyakoroló sportolók velem ellentétben mitológiai félistenekre emlékeztettek, szuszogásuk robusztus gőzgépeket idézett. Mégis azt kellett látnom, hogy az irgalmatlan súlyokat a legkiválóbb versenyző is legfeljebb fél méterre képes arrébb lökni.

rendkívüli erő

Az esélytelenség mégsem szegte kedvemet, odaléptem a pálya szélén álló hatalmas vasgolyóhoz. A combom közepéig ért. Megpaskoltam, megkopogtattam. Éreztem, hogy testem súlyának sokszorosát teszi ki, és

elgurításához is rendkívüli erőre volna szükség. Föléhajoltam, de nem értem át, csak görnyedten átöleltem. Aztán a tisztesség kedvéért mégis összeszedtem minden erőmet, és nekirugaszkodtam.

Történt valami, és egy darabig nem értettem, mi lehet az. Átsuhant bennem a gondolat, hogy a nagy erőlködéstől eltört a gerincem, és ezért érzem ilyen furcsán könnyűnek magamat, de hirtelen észrevettem, hogy repülök.

Egy elszabadult léggömb könnyedségével szálltam a magasba a masszív vasgolyót ölelve. Mindez természetesnek tűnt, sőt, mintha lényem legmélyén végre valami a helyére került volna. Fentről elképesztő tájak és távlatok nyíltak, nem is tudtam betelni a látvánnyal. Jó sokáig repkedtem önfeledten a golyóval. Egyszer a sportpályára esett a pillantásom. Megláttam az alant görnyedő herkuleseket, akik szánalmasan toszogatták golyóikat, és elfacsarodott a szívem. Hiába dolgoztatok

hosszú éveken át megfeszített munkával, csodás képességgel behozhatatlan előnyöm van veletek szemben! Küszöbön álló sportszerűtlenségem miatt azonban elszégyelltem magam.

Mitévő legyek? Csináljak úgy, mintha nem tudnék repülni? Ezt senki sem várhatja tőlem. És egyáltalán, miért kellene szégyellnem, hogy képes vagyok repülni? Ha más tudna, az is repülne. Ahogy így tanakodtam magamban, egyszer csak azt vettem észre, hogy zuhanok, mégpedig ijesztő sebességgel.

szabadesés

Világos volt, hogy valamit haladéktalanul tennem kell, meg kell állítanom ezt a szabadesést, de hirtelen nem jutott eszembe, hogyan kell repülni. Egyre csak zuhantam a golyóval és a becsapódás elkerülhetetlennek látszott. Végzetembe beletörődve egy utolsó nagy lélegzetet vettem és mikor kifújtam, valami végtelen nyugalom áradt szét bennem. Ekkor újra vitorlázni kezdtem.

Nem akartam, hogy még egyszer ilyen vészhelyzetben legyen részem, ezért eltökéltem, figyelek, és megjegyzem, hogyan repülök. De akárhogy próbáltam fogalmi keretek közé szorítani *a dolgot*, a figyelmemet végül mindig elvonta a repülés élménye. Végül fel is adtam a tervem, és elmerültem a látvány csodálatában.

Az alattam elterülő tájban gyönyörködtem, amikor a távolban óriási és különös mezőre lettem figyelmes. Nagyon dobogott a szívem. A mező fölött hozzám hasonló, repülő súlylökők gyakoroltak. Feljűk vettem az irányt, és felmutattam tombolán nyert nevezési lapomat. Már vártak rám.

kép | shutterstock.com

Z. Karvalics László

TÜZBŐL MENTETT ... FOGPISZKÁLÓ

2020-01-22 | **ESSZÉ**

Európa-hoz képest némi késéssel Ausztráliában is elérkezett a pillanat, amikor a 19. század utolsó évtizedeihez közeledve az Amerikából világhódító útra indult fa fogpiszkálók elkezdtek kiszorítani hagyományos, a liba szárnytollából vágott, szintén tömeggyártásban készülő, leginkább drogériákban kapható elődeiket (quill toothpick). Pedig egy ezerdarabos fa fogpiszkáló-csomagért pontosan annyit kellett fizetni, mint

a százasával kiszerezelt, ráadásul jobb minőségűnek mondott libatollas dobozból tízéért. 3 ausztrál dollárt. S mégis, az őrségváltás megállíthatatlan volt, hiába igyekezett a libatoll-ipar felvenni a kesztyűt. Mert noha a kétfajta filléres tömegcikk ugyanannyiba került, a fa fogpiszkálók előállításának nagyobb haszna maradt: a gyártás gyorsabb, egyszerűbb, könnyebb és fajlagosan olcsóbb volt.

a mindennapok része

Ekkor, szinte már az utolsó pillanatban tette fel a kérdést egy nevét szerényen elhallgató újságíró a Warragul Guardian című lap 1888 novemberi számának mellékletében, méghozzá az első oldalon. Olyan egyszerű kérdést, amelyet sem a Melbourne-közei kisváros, sem más ausztrál települések lakói nem igazán firtattak korábban: *hol is készülnek, honnan származnak a régóta használt, a mindennapok részévé vált, higiénikus zsírpapírba csomagolt apró pálcikák?* A kontinensnyi országban ugyanis nem gyártottak ilyesmit, a patikusok nagykereskedőktől szereztek be. Ezek egyikétől a szívós riporter végül megtudta, hogy párizsi közvetítők révén kerülnek az országba – akik pedig a világ legnagyobb libafarmjáról, a francia fővároshoz közeli Joinville le Pont manufaktúrájából rendelik.

a szerző fotója

A cikk megírásakor Jean Louis Frédéric Bardin gyáros és feltaláló szellemes masinái még évi 20 millió darabot köptek ki magukból, amelyhez kétmillió (!) liba tollát használtak fel. Korábban főleg töltőtoll-hegyek készültek itt, de amikor ezek használata visszaesett, áttértek az ecsetekre és a fogpizskálókra. A mi újságírónk természetesen nem tudhatta, hogy a fa fogpizskálók előretörésével Bardin pontosan ugyanolyan helyzetbe került, mint korábban, s kétségbeesett innovációs harcba kellett kezdenie, hogy új termékeket találjon a korábbiak helyett (például az elnyűhetetlen kárpitot) – ám minderről részletekbe menően értesülünk a fogpizskálótörténet felülmúlhatatlan krónikása, Henri Petroski művéből. **[1]**

kideríthetetlen

De térjünk vissza Ausztráliába. Hogy miként és hol őrződött meg száz évnél is tovább ez a szinte bontatlan, dizájnban már a fa riválisokéira hasonlító fogpizskálós

dohoz, kideríthetetlen. A Wangi Wangi városában működő, The Posh Pug néven online boltot is fenntartó „becsületes és dolgos családi régiségkereskedés” egyik tagja csapott le rá egy új-dél-walesi garázsvásáron, hogy egy nagy aukciós oldalon az enyém legyen végül, és 2019 decemberének végén útnak induljon, Óbudára.

Ki gondolta volna, hogy alig néhány nap múlva, január 3-án a Macquarie tó lustán nyújtózkodó öblének partján fekvő kicsinyke, 2700 lakosú külvárost, Wangi Wangit is eléri a majd az egész országon végigrohanó, apokaliptikus tűzvész?

Pedig aggodalomra adhatott volna okot, hogy a vidék éppen a vezetett bozótséta-túrákról és ösvényekről híres. A szakértők szerint az őslakosok nyelvén „vondzsi-vondzsinak” hangzó Wangi Wangi egyidejűleg jelenti, hogy „víz, víz”, de érthető úgy is, hogy „sok fa” vagy „sok éjszakai bagoly”. **[2]** Vajon a lángok elfojtásának sikerében játszott-e szerepet, hogy a helyi tűzoltóállomás az ősi Awabakal nemzet földjén épült? A természettel és ennek részeként a tűzzel is év-tízezredekig együtt élő ausztrál népcsoportokban dedikált szakértői voltak a tájléptékű tüzek kezelésének – de az ismeretek nagy része sajnos, elveszett. **[3]**

Talán bizarnak tűnhet, hogy a hihetetlen méretű pusztulás idején, a megmentett koalák és a kerítésen elszenesedett kenguruk mémmé vált képei mellé régi idők jelentéktelen tárgyi emlék-világának egyik túlélő darabját illeszttem. Lehetett volna persze fokozni a hatáskeltést, ha a régiségkereskedés, ami alig egy kilométerre található a Summerhill Drive környékén több mint 400 hektáron dühöngő lángok epicentrumától, leégett volna. De szerencsére megmenekült, és Ash, akivel öröm volt megismerkedni, jól van.

Vajon kevésbé bizarr, hogy a tűz terjedését maguk a madarak is okozzák? A barna és a nyílfarkú kánya meg a hosszúlábú sólyom kifejezetten keresi a lángoló bokrokat, hogy csőrükben vagy karmaik között izzó ágakat vigyenek még érintetlen helyekre, kiugraszta az ottani kisemlősöket az óvóhelyükről, hogy minél többet levadászhassanak. **[4]** Az ő szárnytollaikból bezzeg nem készül fogpiszkáló...

1. The Toothpick. Technology and Culture Alfred A. Knopf, New York, 2007.) 30-33. oldal. ↑
2. További érdekességekre I. a Nola Lee, Myra Burgess és Lorna Pearson által szerkesztett 167 oldalas könyvecskét: Wangi Wangi and its people: a local history Wangi Wangi, N. S. W.: Southlakes Christian Women's Group, 1987 ↑

3. Minderről a környezettudományi tárgyú Kovász című folyóiratban (2016 tavasz-tél, 51-56. o.) olvasható egy kiváló tanulmány magyar fordítása, szakirodalommal. Christine Eriksen – Don L. Hankins: *Ökoszisztémák tűzzel kezelése – női és férfi szerepek ausztrál bennszülöttek és kaliforniai indiánok hagyományos tűz-használati tudásának megőrzésében és felelevenítésében* https://epa.oszk.hu/00700/00721/00027/pdf/EPA00721_kovasz_2016_01-04_051-056.pdf ↑
4. <https://www.ujnemzedek.hu/tudomany/szandekosan-okoznak-erdotuzet-a-madarak-ausztraliaban> ↑
kép | shutterstock.com

Bene Zoltán

ELTÉVEDNI ISMERT VIDÉKEN

[A VILÁGHÁBORÚ KÜSZÖBÉN – REGÉNYFOLYAM 7.]

2020-01-04 | A VILÁGHÁBORÚ KÜSZÖBÉN, REGÉNYFOLYAM

Alagi őrnagy fejcsóválva nézett a szatócs segédje után. Kevés híján elsodorta, ahogy fejvesztve rohant az utcán, mint akit űznek. Az őrnagy várt egy darabig, hátha föltűnnek az üldözők, aztán akkurátusan megigazgatta ütött-kopott császárkabátját, majd mielőtt tovább bandukolt volna, megsimogatta a kabát mellső részéből

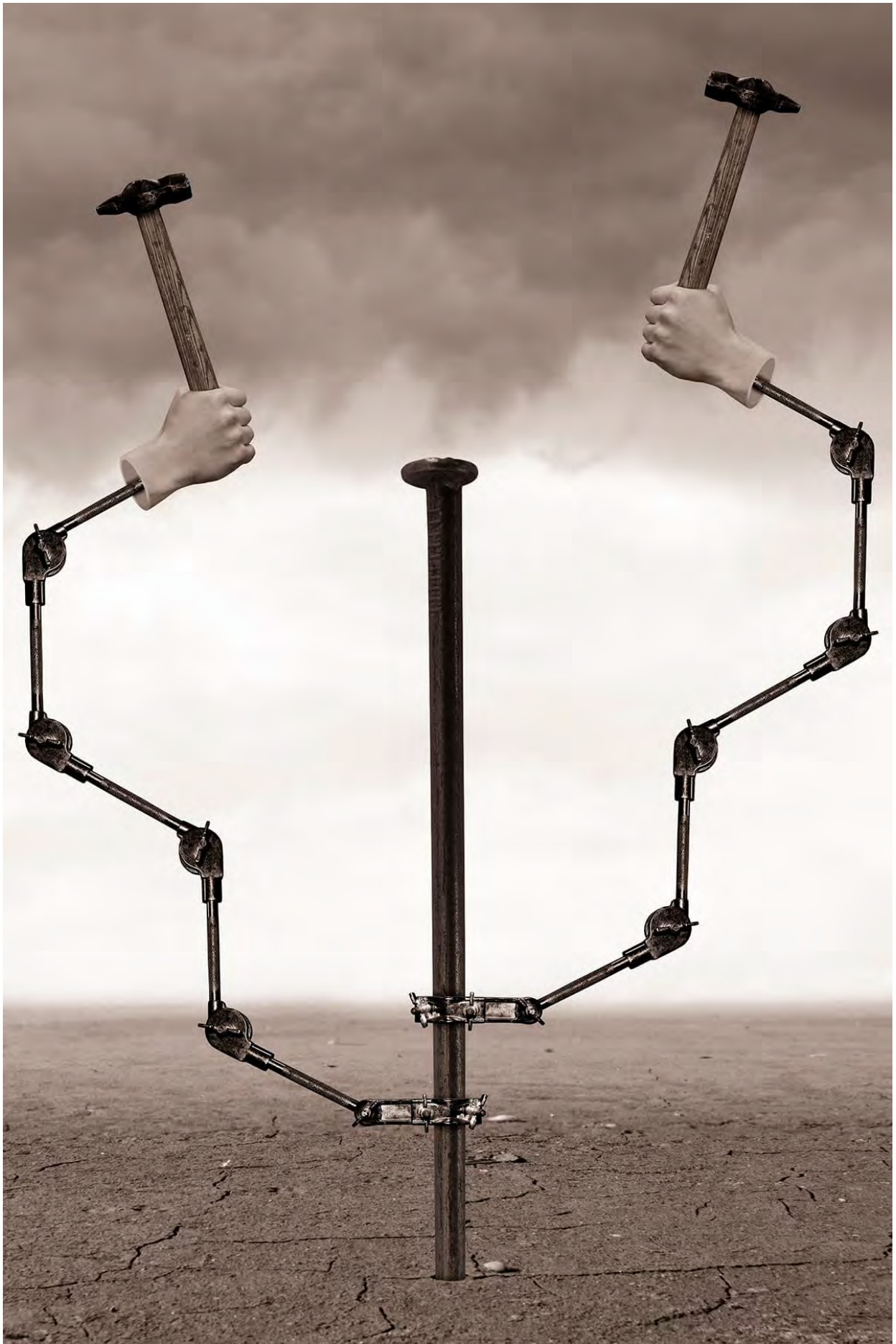
előkandikáló macskafejet. Agyalagi báró nyomban dorombolni kezdett. A nyugállományú hadfi elmosolyodott, olyan szélesen, hogy mind a hat, fekete pöttyöktől tarka, kapadohánytól sárga foga elővillant.

Évekkel korábban Alagi őrnagy tisztázatlan körülmények között eltévedt a város nyugati határvidékén húzódó parányi erdőben. Mindmáig jól emlékezik mindenre, ami történt, csak nem ért belőle semmit. Kivéve, hogy hálás lehet a Teremtőnek, amiért nagy bölcsességében az útjába vezérelte Agyalagi bárót.

a múltba révedni

Annak idején, ahogyan az már szokásává vált, a többnyire néptelen környéken tervezett sétálgatni, a fák árnyékában merengeni a régi dicsőségen. Több hadjáratot küzdött végig pályafutása során, részt vett számtalan hadgyakorlaton, díszszemlén, felvonuláson és egy okkupációban, s emellett hét alkalommal vívott sikerrel párbajt, négyszer karddal, háromszor pisztollyal, mindannyiszor a szebbik nem védelmében, és egyszer sem csípték nyakon. Három magas és számtalan kisebb kitüntetésre találták méltónak, a bakák hol félték, hol szerették, de mindig tisztelettel adóztak neki; a legszívesebben mégis a szarajevói meg a mostari csarsija kafanáira emlékezett, ahol a dzsezbából tűzforró kávé szűrcsölt a fogai közt tartott kockacukron keresztül, oly nagy ügyességgel, hogy egy csöpp sem került a gallérjára, s közben a szemét az utcákat rovó, sudár muszlim lányokon legeltette, akiknek dús ruházata bőséges teret engedett a katonafantáziának. Szeretett a múltba révedni a városszéli erdő sétaútajain téblábolva, meg-megállni egy-egy terebélyesebb fa, festőibb bokor, színesebb virág előtt, hallgatni a madarak énekét és a rovarok neszeit, merengeni a letűnt ifjúságon. Azt a délutánt is erre szánta, be kívánta járni a nyugati erdőcske minden zegét-zugát, valamennyi kedves szegletét. Úgy ismerte az egész vidéket, akár a tenyerét.

Ám végül minden másképp alakult.

Sokat töprengett utóbb, mi is történhetett. Figyelmetlen lehetett, azért tévedt el? De ha így volt, miért merne megesküdni, hogy csakis a járt ösvényeket követte, kizárólag az ezerszer ismert utakon bóklászott? Arról nem is beszélve, hogy abban a tenyérnyi erdőben eltévedni voltaképpen lehetetlen!

Akárhányszor idézte föl magában azt a napot, mindannyiszor érthetetlennek és megmagyarázhatatlannak találta, miként került a szögesdróttal védett, magas kőfal tövébe. A fal tetejéről furmányos vastraverzekon világítótestek, azaz, ahogy legutolsó szolgálati helyén nevezték ezeket a készülékeket, reflektorok csüngtek, amilyeneket soha életében nem látott, s az egyik kapu, amelyet hamarosan elért, végtelenül különösnek tűnt, valami tökéletesen csiszolt fémből készült, amiről az őrnagy soha nem gondolta volna, hogy létezik ezen a tökéletlen világon. Különös, mértani formát is látott a falba süllyesztve, a kapu mellett, s apró szemekre emlékeztető golyókat a falra szerelve, egymástól három-négy méternyi távolságra, hosszú, végeláthatatlan sorban. S még valami zizegő, zúgó, természetellenes hangot is hallott mindvégig. Erősen bántotta a fülét. Ha nem pillantja meg a vörhenyes macskát a szögesdrót tövében, talán jobban körülnézett volna, talán kideríti, hová keveredett és miképpen, ám az állat elvonta a figyelmét. Lehajolt, hogy megsimogassa. A cica nem ellenkezett. Fölemelte, a karjába vette. A macska hálásan nyeffentett.

Még aznap este elnevezte Agyalagi bárónak. Okosnak látta és arisztokratikusnak. Arra viszont, hogy a szögesdróttól-kőfaltól miképpen jutott haza, karjában a macskával, ha agyonütik, se tudott volna magyarázatot adni.

nyomkereső kirándulások

Később többször is azzal az eltökélt szándékkal tért vissza a város nyugati határvidékén húzódó erdőbe, hogy a nyomára bukkan az *objektumnak*, aminek

látványa egyszer a szeme elé tárult, de soha, semmilyen árulkodó jelet nem talált. Agyalagi bárót egyszer sem vitte magával ezekre a nyomkereső kirándulásokra, meghatározhatatlan félelem kerítette hatalmába, ha csak eszébe jutott, mi minden történhetne vele, ha újra elhozná. Olyankor inkább a tanító lányának gondjaira bízta. A nyomozást végül elsősorban azért rekesztette be, mert a tanító lánya arra

panaszkodott, hogy Agyalagi báró ahányszor csak nála van, mindannyiszor megharapja a bal keze kisujját, hogy a vére is kiserken. Az őrnagy ugyan egy pillanatra sem hitte el ezt a lárifári-beszédet, mégis jobbnak látta, ha többé egy percre sem válik meg a barátjától.

– Azt olvastam a minap egy angol lapban – mesélte egyik este Mocsári Nagy Kálmán, a körorvos a Fogadó a Két Hattyúhoz szivartermében –, hogy egy férfi azt állítja, megbotlott valami kőben a tengerparton, orra esett, s háromszáz évvel korábban tápázkodott föl. A múltban... A történelemben!

– Ez ostobaság – vetette közbe Lang patikus lakonikusan.

– És nem is logikus – tódította Szima Tibor rendőrkapitány –, mert ha három évszázaddal visszalökődött az időben, ami önmagában butaság, mint tudjuk, akkor, uraim, hogyan mesélhette el a kalandot a jelenben?

– Pár óra múlva megint megbotlott – eresztette ki a szivarfüstöt hatalmas orrlyukain keresztül az orvos –, és amikor talpra állt, újfent a mi korunkban találta magát.

Alagi őrnagy hallgatott. Agyalagi báró csöndesen, szuszogva aludt a pulóvere alatt, a többiek talán nem is sejtették, hogy a macska ott szendereg a körükben. Hazafelé aztán fölmerült az őrnagyban, hogy nem járhatott-e ő maga is hasonlóan, mint az az angol. Azzal a nem elhanyagolható különbséggel, hogy ő vélhetően nem a múltba, de a jövőbe tett rövid kirándulást. Végül azonban elhessegette magától a képtelen gondolatot. Mert bár az angolokkal valóban bárminemű észszerűtlenség megeshet, efelől kár volna vitát nyitni, az ő ereiben viszont egy csöpp angol vér sem csörgedezik!

nyugtalanította kissé

Lassan napirendre tért a kalandja fölött. Nem kutatta már az okát, milyen körülmények között és honnan került hozzá Agyalagi báró.

Megelégedett azzal, hogy vele van. Az elmúlt napokban azonban egyszer mintha valami kőfalat, szögesdrótot és tökéletesre csiszolt fémből készült kaput hallott volna emlegetni. Ez nyugtalanította kissé, miközben a sarki szatócsüzlet irányából a patikus háza felé baktatott. A kovácsoltvas kerítéshez érve megtorpant, szokásához híven megcsodálta a gondozott rózságyásokat.

– Őrnagy úr! – zökkentette ki a gondolataiból egy hang. A patikusék cselédje az ablakon hajolt ki, dús keblei kevés híján kigurultak a pruszlikból.

– Azt a macskát nem engedte el ma néhány órára? – bökdösött Agyalagi báró felé.

Az őrnagy értetlenül nézett. Az ablakban a cseléd mellett ekkor föltűnt egy rendőrsapka.

– Elengedte az állatot, őrnagy úr? – reccsent rá a közeg.

– Ugyan, hagyja már, őrmester – hallatszott a szobából Szima Tibor kellemes baritonja –, egyrészt ez badarság, másrészt Lang úr életben van, ne fontoskodjon itt!

Végül a rendőrkapitány is kidugta a fejét az ablakon.

– Nézze el ennek a lónak, hogy zaklatni merészeli, őrnagy úr. Ön és a jószága minden gyanún fölül áll!

Szima némiképp lihegve beszélt, nyilván rohanva érkezett a patikuslakba. Alagi őrnagy nagyvonalúan legyintett, megsimogatta Agyalagi báró fejét.

– Azért térjen be a tetthelyre, amely mégsem tetthely, hála Istennek, térjen csak be, ha kedve tartja, őrnagy úr, több szem többet lát! – invitálta a rendőrkapitány.

Alagi őrnagy azon tűnődött, eleget tegyen-e a meghívásnak, s mivel egymaga nem tudott dönteni, Agyalagi báró fülébe kezdett sugdosni.

kép | shutterstock.com

Makó Ágnes

ÚJJÁSZÜLETÉSI VALÓSZÍNŰSÉG

[A VILÁGHÁBORÚ KÜSZÖBÉN – REGÉNYFOLYAM 8.]

2020-01-11 | A VILÁGHÁBORÚ KÜSZÖBÉN, REGÉNYFOLYAM

– Báró úr, ön mit tenne a helyemben? – suttogta Alagi őrnagy a vörös macskafülbe. – Itt valami kínos história folyik, ami, úgy tűnik, önt is érinti, de ne keveredjünk bele! A rendőrkapitány, ez a Szima Tibor kétszínű alak. Jól ismertem az apját is, különös szerencsével mindig kihúzta fejét az akasztófakötél-hurokból.

A macska bátorítólag nyávogott, és láthatóan cseppet sem aggódott. Alagi őrnagy szeretettel nézett rá.

– Igaza van, báró úr – suttogta. – Jobb, ha semmi gyanút nem ébresztünk, inkább menjünk be, és mímeljük rangunkhoz méltó lovagias segítőkészséget.

az események középpontjában

Az őrnagy belépett a kapun, az előkerten áthaladva közelebbről is megcsodálta a rózságyásokat – legalább ennyi öröme teljék ebben a kellemetlen kötelességben. A szobában

különös kép fogadta: a fotelben szivarozott a patikus, szürke arca már élettelibb színt öltött. Mellette térdelt a földön a hullasápadt patikusné, aki láthatóan még jobban

megrémült attól, hogy férje mégis életben van. Mocsári Nagy Kálmán, a vízilóalkatú körorvos a patikus csuklóját fogta és a pulzusát számolta, álmatag tekintete közben a cseléd méreteres hátsó felére tapadt. A lány elemében volt, büszkén, hogy végre az események középpontjában lehet, Szima Tibor kérdéseire hosszú, részletes válaszokat adott, még a szemöldökét is próbálta komolyan összevonni. A rendőr őrmester sértett arccal jegyzetelt kis füzetébe, és elképzelte, hogyan pofozza fel a rendőrkapitányt az egész őrs előtt.

Alagi őrnagy zavartan álldogált, végighallgatta Szima Tibor beszámolóját, de közben egyre a szögesdrótos kőfal és a fémkapu járt az eszében.

Miután a rendőrök végeztek a kihallgatással és a körorvos megírta az igazolást arról, hogy nem történt életellenes bűncselekmény, a szobán a megkönnyebbülés moraja futott végig. A patikusné megrázta magát, pokoli fásultsága ellenére eszébe jutottak háziasszonyi kötelességei.

– Innának egy jó teát?

Mindenki visszafogottan bólintott.

– Julcsa, pattanj, egy-kettő, főzz teát, és hozz a lekváros piskótából is!

Az alkalmi társaság az izgalmak után jólesően kortyolgatta a teát a szalonban és helyi érdekű semmiségekről csevegtek, például a pék lányáról, aki megszökött a városkába látogató cirkusz egyik artistájával, de aztán hamar visszajött kisírt szemmel, és nem volt hajlandó elárulni, merre járt és hova tűntek a pék antik lószerszámai. Szóba került a városka temetője is, melyet már évek óta rendbe kellett volna hozni, de a polgármester ígéretei ellenére nem történt semmi, továbbra is életveszélyesek voltak a melléképületek, a sétányokon éktelenkedő, szakadékszerű lyukakban pedig havonta kifecamította valaki a bokáját.

Ekkor kopogtak a bejárati ajtón. Összerezzenek. A kitárt faajtónál alacsony, csillogóan fekete hajú férfi állt. Egyet lépett befelé, és mélyen meghajolva, enyhén tört magyarsággal mutatkozott be.

– Jó napot kívánok, Akito Sakurai vagyok, látogatóban az önök csodaszép városkájában. Bocsánatot kérek a zavarásért. Egy vörös macskát keresek, és úgy hallottam, ma errefelé látták.

Mindenki Alagi őrnagyra nézett, ő meg igyekezett láthatatlanná válni. A beállt csendben mocorgást hallottak, és az őrnagy zakója alól hirtelen Agyalagi báró dugta ki a fejét. Barátságosan nyávogott a japán férfirra, aki megörült neki.

– Szóval tényleg itt van! Ez remek! Nagyon kedves önöktől, hogy vigyáztak rá.

A macska leugrott a földre és odasétált Sakuraihoz. Az alaposan megvizsgálta.

– Már napok óta keresem, sürgősen vissza kell vinnem a telepre. Nem okozott gondot önöknek? Nem tapasztaltak furcsaságokat? Nagyon intelligens állat, de a rajta elvégzett kísérleteknek, sajnos, van egy-két nem kívánt mellékhatása.

Alagi őrnagy szeme megvillant.

– Milyen telepről beszél? Csak nem az erdőben van a nyugati határon? Kőfal szögesdróttal, ugye? Ott találtam a macskát.

Sakurai bólintott.

– Igen, onnan szökött meg az 1164-es számú kísérleti alany. Valahogy talált egy rést a biztonsági rendszeren, és kijátszotta az öröket. Még soha nem találkoztunk ilyen rendkívüli képességű alannal, ezért is fontos, hogy visszavigyem. További vizsgálatokra van szükség, ez áttörést jelenthet a kutatásokban.

Alagi őrnagy igyekezett leplezni izgatottságát.

– Milyen kísérletekről van szó? Milyen mellékhatásokról?

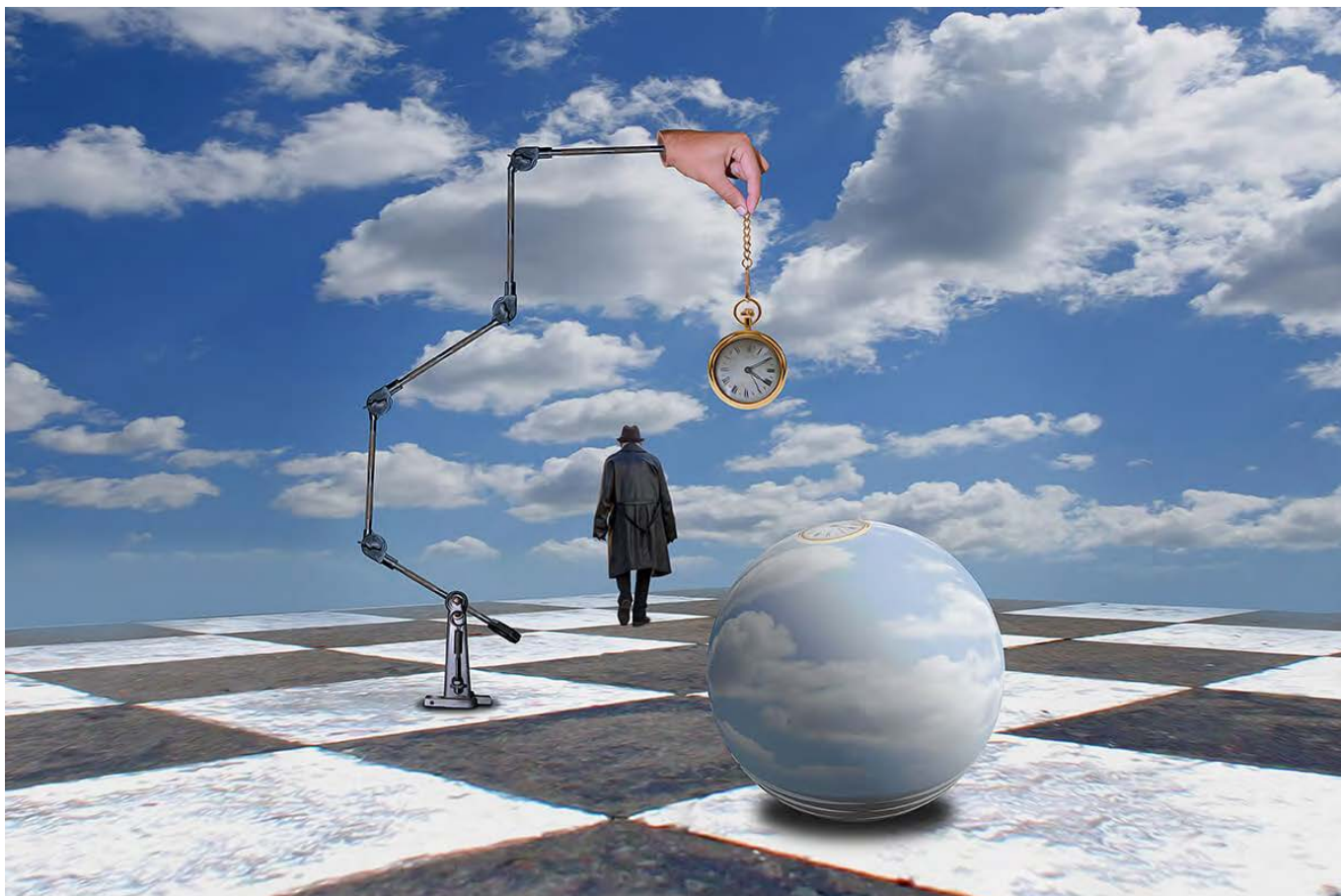
Sakurai megrázta a fejét.

– Sajnos, nem oszthatom meg önökkel ezeket az információkat, a kutatási program szigorúan titkos. A mellékhatások miatt viszont el kell mondanom: ha valakit megkarmolt vagy megharapott az alany, el kell jönnie velem a telepre, mert azonnali, speciális kezelésre szorul.

Alagi őrnagy habozott. Nem akart megválni a legjobb barátjává lett vörös macskától, de megijedt a hallottaktól. És tudni akarta, hogy mi folyik a kőfalak mögött. A kíváncsisága győzött, a patikus mellett ő is jelentkezett a speciális kezelésre, bár egy karmolásnyom sem volt a testén.

Akito Sakurai, Lang patikus és Alagi őrnagy elindultak a városszéli erdő felé. Az őrnagy elmerült a gondolataiban, de Lang Róbertnek feltűnt, hogy a japán kis fekete dobozt tart a szája elé, és halkán belebeszél. Csak részben tudta kivenni a szavait, és semmit nem értett.

– Tizennégyes kód... Felülírható céltávolság, lemezes szerkezet... Befejezetlen lovagi torna... Harántcsíkt, ehető felület, újjászületési valószínűség egy a kétszázmillióhoz...

Nemsokára beértek az erdőbe, ahol hatalmas tölgyfák között vezetett tovább a sétány. Gyaloglás közben Sakurai a két férfit faggatta: jól érzik-e magukat, milyen régiek rajtuk a karmolások, átestek-e gyerekkorukban báránymimlőn, szoktak-e szobrászkodni szabadidejükben és jártak-e valaha Új-Zélandon vagy Kelet-Szibériában. Zavartan feleltek, Alagi őrnagy mélyeket lélegezve próbált megnyugodni, Lang pedig komolyan elgondolkodott, hogy halál közeli élménye után vajon a saját élete folytatódik-e, vagy egy, csak külsőségeiben hasonló helyre került a másvilágon.

macskák kísérleteznek

macskák kísérleteznek. A feleségének elég lesz annyit mondani, hogy a két úriember üzletkötő, mert az asszony még mindig úgy tudta, a macskaeledel-beszállítás miatt utaztak ide.

Ahogy közeledtek az objektumhoz, Akito Sakurai elhallgatott. Vajon hogyan vigye be a két kíváncsiskodó helyit úgy, hogy azok ne lássanak túl sokat, és elhiggyék: csupán

Az őrnagy felismerte a kaput, a reflektorokat, újból hallotta a furcsa zúgást, körülnézett. Döbbenet látta, hogy a kőfalon túl, körülbelül nyolcméteres magasságban kisebb tárgyak, evőeszközök, cipők és macskák lebegnek a levegőben. Úgy tűnt, a macskák teljesen természetesnek vették a helyzetet, nyugodtan üldögéltek, sétáltak, mosakodtak a levegőben.

Ebben a pillanatban Sakurai a fémkapu elé állt, olyan közel, hogy arca szinte hozzáért, és megszólalt:

- Ahol a látható csend felülírja a tudatot, ott a mindenség felett a semmiség uralkodik
- mire a kapu hangtalanul kinyílt.

kép | shutterstock.com

Centauri

CSALKA ELSŐ BOLDOG NAPJA

[A VILÁGHÁBORÚ KÜSZÖBÉN – REGÉNYFOLYAM 9.]

2020-01-21 | A VILÁGHÁBORÚ KÜSZÖBÉN, REGÉNYFOLYAM

Végre kéjben ébredt, nem pedig szorongva. Bűnös gondolatok gomolyogtak benne, nedves volt az ágy alatta, forró az ágyéka, bizsergett a melle, és tetőtől talpig borsódzott a bőre. Szájba vett ujjal ébredt, mint gyerekkorában. De most nem a hüvelykujját szopogatta, hanem a kisujját. Amit előző nap még Alagi őrnagy vérveres macskája nyalogatott azzal a kicsi érdes nyelvével. Jól esett az Csalkának, mégis, a macska csak egy állat, nem alélhat az ember attól, ha nyalogatja, főként nem úgy, ahogy Csalka, a tanító lánya alélt egy nappal korábban. Amikor a dorombolás a zsigereit is átjárta, s szunnyadó vágyait az egekbe srófolta a macska nyalogatása, később meg – hiába panaszkodott aztán Alagi őrnagynak – a harapása. Meglepte, kit ne lepett volna meg, elvégre a harapás csak harapás, vagyis természetellenes, legalábbis veszélyes, bárki harapjon meg bárkit, de az igazság az, hogy a hosszú nyalakodás végén Csalka már szinte kívánta azt a harapást. Bár semmit sem tett érte, mégis ő provokálta. A kamaszos vágyával, a féktelenül ártatlan és legalább ugyanennyire bűnös kíváncsiságával, ahogy az ujját a macska szájába mélyesztette.

Soha nem került még élő testtel ilyen meghitt viszonyba.

Senki sem volt aznap otthon, aki rápiríthatott volna:

– Csalka, mit művelsz azzal a szegény macskával!

Így aztán Csalka még mélyebbre dugta az ujját a macska szájába, végül már a torkába.

– Nyalj csak, macska, nyalj csak, randa macska!

Alagi őrnagy „cecája” pedig szemlátomást örült ennek, akár az óriási tojást nyeldekő kigyó, úgy igazgatta állkapcsát, hogy Csalka keze jobban beférhessen. És dorombolt, és dorombolt, és mint egy ronda vörös szörmekesztyű, rádorombolta magát Csalka kézfejeére. Amint kigyó húzza rá síkos testét vérmeleg áldozatára. S mikor Csalka már nem tudta, mit tesznek – ő és a kigyóként táguló, élő szörmekesztyű –, és hol lesz a fura játék vége, a macska szinte rászorult a kezére. Csalka próbálta kihúzni, ám a macska harapott, de csak a kisujjára. Vér serkent a zsenge ujjból – szépen buggyant

elő, mint váratlan őszinteségi rohamból egy felelőtlen ígéret. Felpiroslott a sápadt bőrből, akárha egyszem galagonya villanna ki a frissen hullott hóból. Pirosan, gömbölydeden, fényesen, mint egy gyöngy. Csalka voltaképp örült, hogy a macska után most már ő is az ujját szophatja; érezheti a saját vére ízét, aminél bíborosabb-mámorosabb édesség a torkát még sosem kenegette.

Másnap reggel ébredéskor is ezt az ujját szopta. Az édes, nedves, csupa csatak
ágyban fekvő.

„Mennyivel könnyebb volna, ha nem lennék olyan, mint amilyen vagyok” – gondolta Csalka, annak ellenére, hogy soha nem ébredt még ennyire jól. Sosem volt ilyen hajnala: mintha aranyló buborék szállna felfelé egy csupor mézben. Mégis azt hitte, rémálom verítékétől ázott az ágy; azt hitte, a lepedő megint vértől piszkos.

„Megjött megint. És annyira utálok. Bár tegnap nem fájt a fejem, nem görcsölt a hasam. És ez – ahogy anyám mondja – így megy egész életemben, legalábbis amíg meg nem csúnyulok. Mennyivel könnyebb volna, ha nem lennék olyan, mint amilyen vagyok. Ha például fiú lennék” – gondolta Csalka, de rögtön el is szörnyülködött: „Fiú én? Fúúú! Még csak az hiányozna. Inkább vérzek, ha kell, a síron túl is, biz’ isten, ha kell, összevérzem a túlvilágot, telepötyözöm a dicső mennyet is a micsodámmal, ha meg odakerülök, a pokol összes bugyrát, telebugyborgatom a purgatóriumot vérrel, csak fiú ne legyek!”

Megrázkódott Csalka szeplőtelen teste a szörnyű gondolatra, hogy fiú is lehetne. Aztán óvatosan az ölébe nyúlt, hogy megnézzze, valóban véres-e? Legnagyobb megdöbbenésére nem vér volt az, hanem a gyönyör nedve, méghozzá oly bőséges, amit elképzelni se tudott, s teljes testében olyan kék bizsergett, amit élő ember nem ismert még. Belemerült volna a saját mennyébe, amit a teste szült számára, ha nem ront be az apja.

– Csalka! Elkéssel megint.

– Jó' van már, jó' van – dűnnyögte Csalka magára húzva a takarót.

– Hát akkor ne takarózz, hanem pattanj ki!

– Jó' van már, mondtam.

A tanító elszomorodott, s a fejét vakarászta:

– Ugye tudod, hogy csak azért járhatsz a gimnáziumba, mert az apád tanár?

– Tudom hát.

– Akkor jó. ... Odaadtalak, de minek – sóhajtott. – Ej, te lány, te lány. Szedd össze magad!

S azzal elviharzott.

Csalka kijózanodott, elhagyta a gyönyör, elhagyta az álmom. Szomorúan gondolt arra, hogy harminc perccel később egy algebradolgozat fölött kornyadhat, érthetetlen képletekkel bíbelődhet, és megint ír egy elégtelent, jobb esetben elégségest, este pedig megint hallgathatja: „Ej, te lány! Ej, te lány”.

S mikor valóban sor került rá, ismét azt gondolta: „Mennyivel könnyebb volna, ha nem lennék olyan, amilyen vagyok!” – és akkor nagy villanás vakított kék szemébe. Fel is kapta a fejét, körbenézett, kereste a fény forrását, aztán meg vizslatta, látta-e a villanást más is. De a többiek a számításba temetkeztek, csak ő báméskodott még mindig.

Albert úr, az algebratanár jó szokásához híven rögtön kiszúrta.

– Ejnye, Csalka! Nem kellene neked is dolgoznod? Vagy tán megint nem készültél?

– De készültem.

Mire a tanár felsóhajtott:

– Szegény édesapád... Na, fogj hozzá gyorsan! Hátha meglesz az a kettes.

Csalka megadóan a kockás papír fölé hajolt. Egy órán át úgy kell tennie, mintha próbálkozna. Ez a legrosszabb, és a legérthetlenebb. Miért nem mehet mindjárt az udvarra? Miért kell végigcsinálnia az egész órát, ráadásul úgy, mintha valóban a fejét törné és egy nyomorult kettesért küzdené. Ám ahogy lenézett a lapra, életében először kristálytisztán értette az első feladatot. Ennél egyszerűbb kérdéssel még nem találkozott. Ugyanígy a második. A harmadik. És az a villanás mindvégig benne maradt. Egy darabig még azt hitte, ritka könnyű feladatokat kapott, de amikor pár perccel később elsőként beadta a dolgozatot, már tudta: nem a dolgozat volt könnyű. Ő volt pokoli jó. Jobb a legjobbaknál.

Albert tanár úr rosszallóan visszapenderítette a lapot:

– Tudod jól, hogy nem adhatod be üresen. Ülj vissza!

– Végeztem – felelte Csalka, ismét Albert úr elé tolta a dolgozatot, és magabiztosan indult az ajtó felé.

A folyosó üres volt és csöndes. Most először barátságos. Mintha az otthona volna; maga teremtette otthona. „Nahát! Mintha teljesült volna, amit kívántam. Mikor azt gondoltam: mennyivel könnyebb lenne minden, ha más lennék, mint amilyen vagyok, valójában azt akartam, hogy okos legyek. S lám, az lettem. De tényleg?”

A folyosó szabad könyvespolcáról leemelte „Az Magyar Oroszágnak Geographiája és számos vizeinek rajzai”-t. Lássá, mire emlékszik, ha elolvas pár oldalt. S hopp, hirtelenjében elolvasott száz oldalt is, s minden sor úgy tapadt meg elméjében, ahogy

addig szösz se tapadt a ruhájára. „Talán még elolvasni se kell, elég kívánnom!” – gondolta Csalka, ám rögtön el is szomorodott. „Ettől nem szeretnek majd jobban, főként nem a fiúk.”

– Bárcsak a lábamnál heverne mindenki, akkor is, ha buta vagyok.

Belekerrent a csengő Csalka mélabús ábrándozásába. Elsőként Albert tanár úr lépett ki az ajtón, kezében a dolgozattal. Falfehér volt – meg vörös is. Egyszóval foltos a zavarodottságtól. Nagy lelkesültséggel rontott ki, de amint rápillantott a lezserül álldogáló lányra, rögvest ellágyult. Egy pillanatra még az egyensúlyát is elvesztette, s kénytelen volt megkapaszkodni az ajtófélfában. Mint a felkelő napba, úgy bámult Csalka részvételen arcába.

– Csalka, ez... ez valami... – habogta reszkető kezében a dolgozattal.

– Igen? – kérdezte Csalka szórakozottan, mintegy mellesleg.

– Szóval ez...

És akkor úgy tűnt, a tanár úr felsőbb hatalmakkal viaskodik, rettentő erők gyötrik, kötelek húzzák-vonják, feltehetően a geometria valamennyi vektorának minden irányába, nem is akármilyen erővel. Majd szétszakad szegény ember a viaskodásban. Látnivaló, hogy az ablak előtt felfénylő Csalka másodpercek alatt tépi cafatokra az ő lelkét, csak azzal, ahogy ott áll, álldogál, darvadozik; ahogy a fejecskéjét unottan tartja, ahogy kibillen amfora alakú csípője, mindez addig-addig szaggatja és darabolja, míg végül annyit bök ki:

– A tiéd vagyok – és elszalad a tanáriba.

Csalka nekidőlt a falnak, és megvárta, míg kicsődül az osztály.

Zajosan, lökdösődve hömpölyögtek elő a többiek, ám az ajtóban – amint felpillantottak Csalkára – elnémultak. A fiúk és a lányok is. Volt, aki Albert tanár úrhoz hasonlóan mondani szeretett volna valamit, de csak habogott:

- Te... Te... Te...

Mások azt suttogták:

- Csalka. Csalka. Csalka - mintha imát mormolnának vagy halálos bűnt gyónnának.

Csalka végre mindent megértett.

A nagyszünetben eltartott kisujjal teázott. Később a kisujját szopta, holott az asztal végében evett a fél tanári kar. Mégsem szólt senki:

- Ejnye, Csalka! Szégyent hozol apádra. Szopod az ujjad? A te korodban? Ejnye, Csalka, ejnye.

„Akár szerelmes is lehetne belém mindenki!” – gondolta Csalka az utolsó óra után, hazafelé ballagva. – „Mindenki. Még az a vén kujon, a Lang patikus is. Megérdemelné a rohadék! Hogy az milyen lenézően néz rám valahányszor átjön. Nagy nőcsábász, nagyra is van vele. Nekem meg csak azt mondja: „csirke”. Csirke ám az anyád, te vén pulyka! Hát most belém szerethetne. Megleckéztetném. Megnézném, hogyan olvad utánam az a disznó. Hogy mit zabálnak rajta a nők, nem is értem. Csupa heg a nyaka. Igen. Belém szerethetne, én attól még undorodhatnék tőle – gondolta Csalka, ám akkor szeget ütött valami a fejébe. Olyannyira, hogy meg is állt, sőt letért az útról, és lehuppant a parkba.

„Végül is kívánhatnám azt is, hogy Lang úr fess és kívánatos legyen. Nem, ennyire nem lehetek kegyes. Még hogy a patikus szép férfi! Ennyi erővel azt a szegény pöfeteget, a Mocsári dokit is daliává tehetném, az legalább meg is érdemelné. Legalább gyorsabban érne ki a betegekhez, nem vonszolná magát úgy, mint egy hájrakos zsírsertés. Maradjon csak a Lang patikus olyan, amilyen. Viszont azt kívánhatnám, hogy én ne lássam rondának. Igen, az talán menne. Bár lehet, hogy ez veszélyes, mert ha nem undorodnék tőle, eszembe jutna-e az egészet visszacsinálni?

Talán kívánhatnám, de csak egy órára. A szeretője lennék, délután kettőtől háromig, és punctum. Mi örömöm származna abból, ha annyi az egész, hogy neki rossz? Az enyém lenne, még hozzá úgy, hogy én is kedvem leljem benne. Enyém lehetne bárki, enyém lehetne mindenki. Az egész világ! Mondjuk egy órára, vagy öt percre. Épp csak annyira, hogy belekóstoljak mindenkibe. Hogy megalázhassak mindenkit, bárkit, aki a szemem szúrja.

kép | shutterstock.com

Varga Zoltán Zsolt

A BELÉPÉS DÍJTALAN, A KILÉPÉS BIZONYTALAN

(A VILÁGHÁBORÚ KÜSZÖBÉN – REGÉNYFOLYAM 10.)

2020-01-29 | A VILÁGHÁBORÚ KÜSZÖBÉN, REGÉNYFOLYAM

Akito Sakurai, Lang Róbert patikus és Alagi János őrnagy beléptek az objektumba. A japán ellentmondást nem tűrően fordult az őrnagyhoz.

– Kérem a macskát.

Az őrnagy csak egy pillanatig habozott, aztán kihúzta császárcabátja alól Agyalagi bárót, és gyengéden átnyújtotta. Azonnal mardosó hiányérzet hasított belé deréktájon, mintha a fél veséjét operálták volna ki.

Sakurai a keletiekre jellemző apró léptekkel elindult egy távoli, földszintes épület felé, jobb karján a macskával.

Langot és az őrnagyot azonban, mielőtt követhették volna, hirtelen elragadta valami titokzatos felhajtó erő, és hamarosan ott lebegtek a macskák, villák, kanalak, cipők, és ki tudja még hány holmi ritkás felhőjében. Akito fel sem nézett, úgy intézte megnyugtatónak szánt szavait a két asztronautaként pörgő-forgó férfihoz.

– Egy óra múlva visszajövök önökért.

Ám Langot és Alagit nem kellett nyugtatni. A gyógyszerész, aki csak nemrég tért vissza a klinikai halál állapotából, sztoikus nyugalommal vette tudomásul a levitációt, még mindig nem tudta eldönteni, melyik világban ébredt fel, ha egyáltalán felébredt, az őrnagyot viszont, mint nyugalmazott ejtőernyős felderítőt nem ijesztette meg a repülés. Ellenkezőleg, elemében volt. Ösztönösen azt a fekvő, a karját és lábát könyökben és térdben meghajlító pózt vette fel, amit a kiugrás utáni pillanatokban szokott. Miután sikerült megállítania a pörgést, felfelé törekedett, de húsz méternél magasabbra nem jutott. Ez a magasság azonban éppen elegendőnek bizonyult, hogy áttekintse az egész objektumot, sőt kelet felé fordulva, a tölgyek koronája felett a városka templomtornyát és a negyvenemeletes toronyház felső nyolc szintjét is megszemlélje. Az őrnagy éppen csak rápillantott a városka ismerős épületeire, majd erőteljes lábtempóval visszafordult a telep közepén fekvő, földszintes üveg-beton épület felé, és még láthatta, amint Akito bal tenyerét ráhelyezi egy kártya méretű, pirosan pulzáló négyszögre, az zöldre vált, és a hosszúkás építmény központi ajtaja kinyílik, majd elnyeli Sakurait, a báró úrral együtt.

Maga a szögesdróttal koronázott kőkerítés is elnyújtott téglalapot formázott, és még négy, kisebb-nagyobb épület helyezkedett el a kerítésen belül. Az udvar pázsitján macskák, gondozók és fegyveres őrök sétafikáltak, látszólag paradicsomi békében. Az

Őrnagy nem sokáig bámészkodhatott. Fűlsiketítő sziréna szólalt meg, majd egy hangosbemondó.

– Alagi János őrnagy! Azonnal ereszkedjen vissza nyolc méter magasságba! Örök, célra tarts!

Az őrnagy azonnal megkezdte a süllyedést, látott már mindent, amit akart. Az örök erre elfordították róla fegyvereiket, sőt visszavették vállukra, és olyan elegánsan sétáltak tovább, mintha eszük ágában nem lett volna embert ölni az imént.

Alagi őrnagy leereszkedett Lang mellé és átadta magát emlékeinek, a Délkelet-Ázsiában töltött kétévnyi hadifogság megfakult képeinek. A hadifogolytábort ugyanilyen kerítés vette körül, bár annak sarkain őrtornyok emelkedtek, amikből éjszakánként fegyveres katonák pásztázták reflektoraikkal a foglyokat. A macskákat a laboratóriumba kísérő fegyveresek a kihallgatásra lökdöső foglárókra emlékeztették, pedig az itteniek nem verték puskatussal a macskák hátát. Az őrnagy szerencsésnek

mondhatta magát, hogy sok-sok európai fogolytársával ellentétben nem pusztult el az esős évszakban a sártengerré ázott, miazmáktól nyálkás, trópusi betegségektől sújtott táborban, de fogai többségét ott hagyta. Huszonkettőt vertek ki a kihallgatásoknak becézett kínvallatásokon.

Akito Sakurai, ahogy ígérte, az érkezésüket követő egy órán belül kilépett a vasúti szerelvényre emlékeztető épületből, odasompolygott az Aladdin láthatatlan szőnyegén üldögélő patikushoz és őrnagyhoz. A felhajtó erő fokozatosan szűnt meg a két férfi talpa alatt, lassan és puhán értek földet, ám az elvarázsolt gyógyszerész még így is megbillent, már-már orra bukott, majd bambán bámult a semmibe. Alagi viszont szélesen, szemtelenül vigyorgott, egyenesen Sakurai szemébe.

– Uraim, ne higgyék, hogy ez a légi parádé szeszélyes játszadozás volt önökkel. Ez a mesterségesen súlytalansági állapotba transzformált légtér egyfajta biztonsági zsilip, nevezhetjük karanténnak is. Egy óra kellett ahhoz, hogy alaposan átvilágítsuk önöket minden sejtjükig. Őrnagy Úr! Ön mint nyugalmazott katonatiszt tudhatná, mi jár függelemsértésért. Ön tiltott zónába tévedt, jogom lenne súlyos büntetést kiszabni, de nem teszem, a lényegre szorítkozom. Ön megpróbált félrevezetni minket. Azt állította, hogy a veres macska megkarmolta, pedig egy karcolás sem érte, így mellékhatások sem jelentkeztek önnél. Elmehet. Vagyis felszólítom, hogy haladéktalanul távozzék! – és a sejtelmesen fénylő fémkapura mutatott. Az őrnagy megfordult, elindult a kijárat felé. Lang követni próbálta, de Sakurai feltartóztatta.

– A lélek a sejtelem ködfátylán át talál rá a semmi reinkarnációjára – mondta a japán egészen közel lépve a kapuhoz, szavait a tükörfényes lemezre lehelte. A titokzatos fémszerkezet nesztelenül kitárult.

Alagi szó nélkül távozott. Tudta, úgy sem kapna őszinte feleletet kérdéseire. Ahogy kilépett az erdei sétányra, még egyszer visszanezített.

– Ne féljen, báró úr, még visszajövök önért. Kilestem az erődítmény gyenge pontjait, felmértem az erdő összes sétányát, útját, vadcsapását. Többé nem tévedek el! Sakurai úr, maga meg vigyázzon, nehogy feledékenységében elveszítse valahol a bal kézfejét.

A gyászruhás japán, miután bezárult Alagi mögött a kapu, átkarolta az ébren álmódó patikus vállát és gyengéden az udvar közepe felé fordította.

– Magán viszont, Lang úr, kénytelenek leszünk elvégezni egy életmentő műtétet. Jöjjön, ne ellenkezzen.

Lang patikus nem ellenkezett, már csak azért sem, mert nem lehetett biztos abban, hogy amit maga körül lát, hall, szagol, tapint, az nem álmában történik-e vele. Birkaként követte Sakurait, meglehetősen, a vágóhídra.

Kiss Lajos András

FÉLELEM ÉS POLITIKA – ROSSZ KÖZÉRZET A DEMOKRÁCIÁBAN 5.

[INTÉS AZ ŐRZŐKHÖZ]

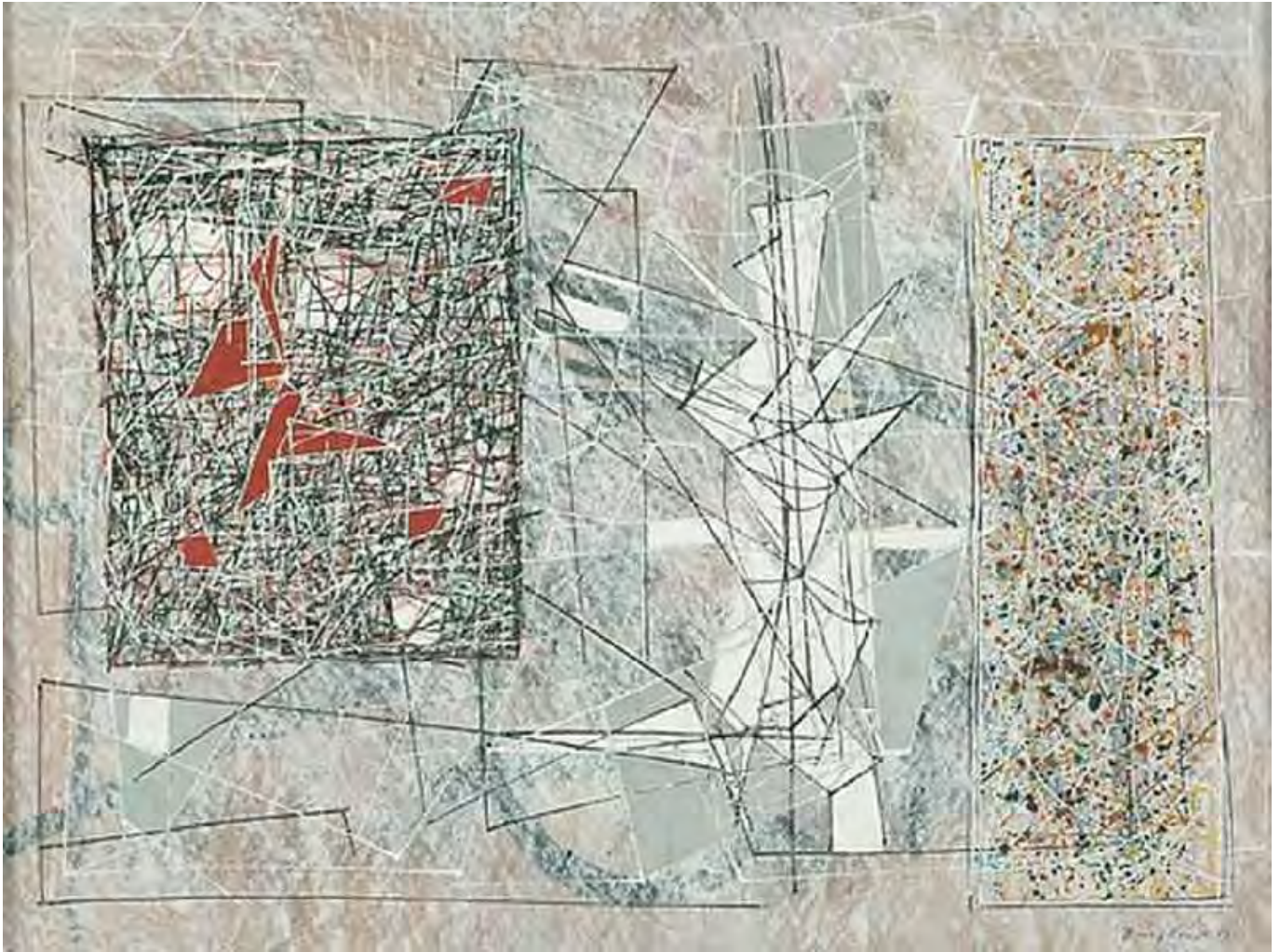
2020-01-19 | ESSZÉ, INTÉS AZ ŐRZŐKHÖZ

Az emberiség múltját feltáró művek többsége a háború és az erőszak véget nem érő sorozataként mutatja be a történelmet. Közhelyszerű, de ettől még sajnos, helytálló az effajta interpretáció, hiába állítja ennek ellenkezőjét korunk néhány divatfilozófusa, például Yuoval Noha Harari. **[1]**

pogány politeizmus

A korábbi évszázadokban leginkább az államok hódító törekvéseiben látták a szervezett erőszak okát (Condorcet), napjaink véres eseményei mögött sokan a vallási fanatizmus változatos formáit vélik felismerni. S úgy vélik, hogy jobbára a monoteista vallások gerjesztette fanatizmustól kell félnünk. Alain de Benoist, a francia „Új Jobboldal” vezéralakja már az ezerkilencszáznyolcvanas évek elején megjelent munkájában a monoteista vallások (főként a zsidó-keresztény vallás) eredendően erőszakos természetét hangsúlyozta, és az úgymond „jóval toleránsabb” pogány politeizmus rehabilitálását javasolta. **[2]** Ekkortájt nemigen vették komolyan ezt az „eretnek” javaslatot, de az iráni iszlám forradalmat követő évtizedekben fokozatosan erősödő és alig egy évtized alatt világméretűvé terebélyesedő terrorizmus a vallástudományokban járatos szakemberek figyelmét is felkeltette. Napjaink „erőszakdiskurzusai” arról tanúskodnak, hogy egyre többen gondolják, hogy a monoteista vallások „belső természetének feltárása” révén lehet eljutni az erőszak újjáéledésének valódi mozgatórugóihoz. Ha pedig a világban folyó véres eseményeket tisztán politikai kontextusban vesszük szemügyre, általában az iszlámra szokás mutogatni mint „genetikusan és generikusan erőszakos” vallásra, és közben elegánsan elfeledkezni a tényről, hogy – legalábbis a múltban – a többi monoteista vallás gyakorlata sem nélkülözte a véres erőszak transzcendens igazolását.

A monoteista vallások és az erőszak összefüggéseinek kutatásában Jan Assmann munkái hozták az áttörést. Assmann első ilyen tematikájú könyve 1997-ben jelent meg, *Mózes, az egyiptomi* címmel. A 2003-as *A mózesi megkülönböztetés – avagy a monoteizmus ára* kifejezetten a zsidó vallás (mint minden monoteista vallás ideáltípusa) „erőszakkulturáját” mutatja be. **[3]** Assmann központi fogalma az úgynevezett *mózesi megkülönböztetés*, amellyel – legalábbis a német tudós szerint – teljesen eredeti vallási/kulturális jelenség lépett az emberiség történetébe. Ugyanis a Mózes névvel szorosán összekapcsolódó egyistenhittel polarizálódott először vallási térben az egész emberiség. Ekkor következett be, hogy az igaz/hamis megkülönböztetés mentén lettek zsidók és nem-zsidók, keresztények és pogányok, muszlimok és hitetlenek, majd egyre kifinomultabb változatokban: zsidók és szamaritánusok, keleti és nyugati keresztények, katolikusok és protestánsok, síiták és szunniták és így tovább. **[4]**

kiemelt figyelem

A történelmi hűség kedvéért el kell ismerni, írja Assmann, hogy az erőszak nem a fokozatosan diaszpóra létre kényszerült zsidóság körében teljesedett ki (a rabbik jól kezelték az agresszív

energiákat), hanem a kereszténységben és az iszlámban. De bárhogy is nézzük, mégiscsak a mózesi radikális monoteizmus horizontján keletkezett a különbség, az igaz és a hamis vallás elválasztása, illetve hogy „(...) meg lehetett különböztetni egymástól az igaz Istent a hamis istenektől, és ezzel együtt a hamis vallások híveit megtérésre készíteni, míg az igaz vallástól elfordulókat ki lehetett taszítani a közösségből.” **[5]** Assmann ugyanakkor hangsúlyozza, hogy ezt nem tekinthetjük a tisztán politikai értelemben vett barát/ellenség megkülönböztetésnek. Noha Jahve a zsidó néppel kötött szövetségen keresztül nyilvánvalóvá tette, hogy a zsidóságot kiemelt figyelemben részesíti, de ez nem jelentette, hogy ne gondoskodna a többi népről is. A szövetségkötésen belül, egyfajta „belső szférában” azonban mégiscsak létrejöhetett az opposíció, amely már a barát/ellenség megkülönböztetést is tartalmazta. „Ez a megkülönböztetés a képtilalomhoz és az idegen istenek imádatához kapcsolódik, és központi szerepe van a Második Törvénykönyvben. „Ne borulj le ezek előtt a képek előtt és ne imádd őket; mert én, az Úr, a te Istened féltékeny Isten vagyok. Az atyák vétkét megtorlom gyűlölőim fiain, sőt fiainak fiain és azok fiain is.” (5Móz 5,9) Isten abszolút hűséget követel választott népétől, és nem tűr semmiféle elhajlást a parancsolatoktól. Az idézett szövegben a „féltékeny Isten” kifejezés a leginkább talányos. Némelyek egyenesen narcisztikus vonásokat fedeznek fel benne, azaz Istent kizárólag az önmaga számára megkövetelt feltétlen és kizárólagos tisztelet érdekli, s minden egyéb emberi cselekedet csak másodlagos jelentőségű számára. Ezt a feltételezést látszik igazolni a Kivonulás Könyvében (2Móz 32,1-6) található „aranyborjú sztori”. Történt, hogy miután Mózes az Úr társaságában túl sok időt töltött a Sínai hegyen (negyven napot), a vezér és irányítás nélkül maradt zsidóság alternatív vallást (vagy közösségi „ideológiát”?) kreált magának. Áron főpap vezetésével egy aranyborjút öntöttek a nép által összeadott arany ékszerekből, és ezt tekintették istenüknek. Az „árulás” annyira feldühítette az Urat, hogy haragjában Mózes kivételével ki akarta irtani az egész zsidó népet. Szerencsére a zsidóság érdekében elmondott védőbeszéddel Mózesnek sikerült jobb belátásra bírnia („Miért

gerjedne fel, Uram, haragod néped ellen, amelyet kihoztál Egyiptom földjéről, nagy erővel és hatalmas kézzel?” 2Móz 32.11). **[6]** De miután Mózes visszatért az övéi közé, magának is szembesülnie kellett az aranyborjút körbetáncoló, extatikus örömben úszó tömeg látványával. Ettől rettenetes haragra gerjedt, és rögvest büntetőkommandót szervezett a hívekből. A csapat pedig valóságos vérfürdőt rendezett a „hitehagyott” zsidók között. A kommandósok legalábbis a bibliai történet szerint azon a napon huszonháromezer zsidót öltek meg, mégpedig válogatás nélkül. Testvért, rokont és barátot egyaránt lemészároltak. A vérengzést követően Mózes így szólt a kommandó tagjaihoz: „Ma az Úrnak szenteltétek kezeteiket, mindenki a fia és a testvére által, így ő nektek adja majd áldását.” (2Móz 29)

A zsidó monoteista vallás mintegy „genetikusan erőszakos” természetéről, illetve a kollektív büntetésről szóló diskurzus másik gyakran emlegetett példája az Ószövetség Második Törvénykönyvében (a református Bibliában ez Mózes Ötödik Könyveként

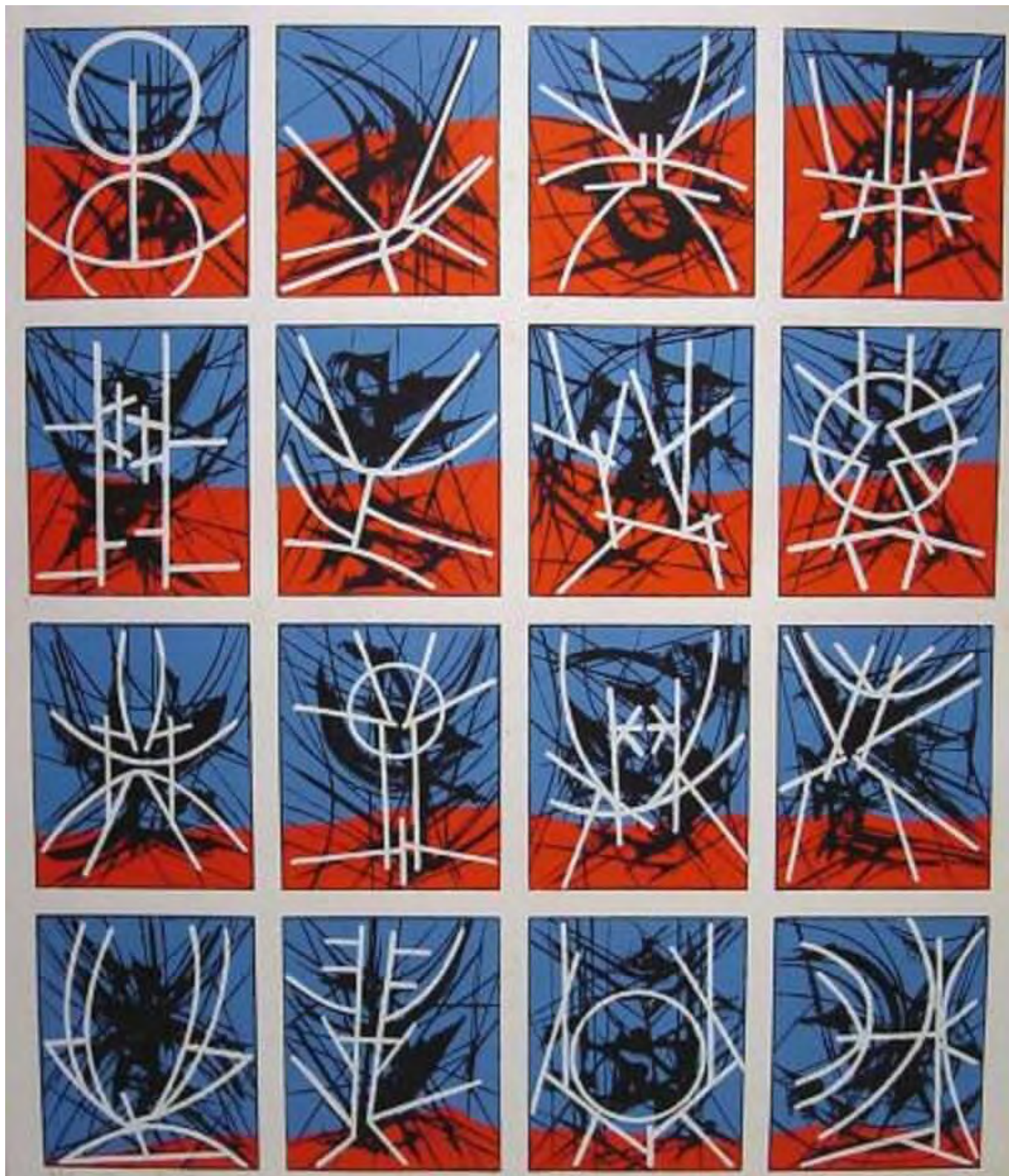
szerepel) található „hadijog” problematikájához kapcsolódik. Az *Egy város eleste* (5Móz 13,13–18) versekben a hittől eltántorodott városokra váró kemény büntetésekről olvashatunk. Ha megállapítható a tény, hogy az ellenséges városok lakói idegen isteneket imádnak, „(...) rögtön hányd kardélre annak a városnak a lakóit, s töröld el azt és mindazt, ami benne van, a jószággal együtt. Minden holmiját, amije csak van, hordd össze utcái közepére, s gyűjtsd fel a várossal együtt, és égesd el teljesen az Úrnak, a te Istenednek tiszteletére, s a város romhalmaz legyen mindörökre: fel ne építsék többé.” De a Bibliában az ember még sincs teljesen alávetve az isteni önkénynek, hiszen olykor éppen az ember az, aki józan eszével és a benne rejlő „szolidaritás-érületre” támaszkodva még Istent is képes jobb belátásra bírni. Gondoljunk például Ábrahám Szodoma melletti bátor kiállására, amikor meggyőzi Istent, hogy nem helyénvaló a kollektív büntetés eszközével élni, és mindenkit (bűnöst és bűntelent) egyaránt elpusztítani. Ha csak időlegesen is, de Ábrahámnak sikerült Szodomát megóvni a megsemmisüléstől. Ez rendkívül fontos szövegrész, hiszen arról tanúskodik, hogy a zsidó/keresztény vallásban a teremtménynek (az embernek) is igaza lehet a teremtővel (Istennel) szemben. A „forradalmi tett” megérintette Pilinszky Jánost is: „Gyönyörű passzus. Ábrahám szavai épp azzal, hogy annyira emberiek, hatolnak egyenesen Isten szívébe.” [7] Kérdés, rábukkanhatunk-e a Koránban ehhez hasonló helyekre, azaz biztosít-e valamiféle autonómiát az emberi döntések számára az iszlám vallás szent könyve? A vallástörténészek többsége úgy véli, az ember döntési szabadságának szinte semmilyen helye sincs a Koránban. Nyilvánvaló, hogy a Bibliához hasonlóan a Korán is kegyetlen sorsot szán a hitetleneknek. „Öljétek meg őket, ahol csak rájuk leltek, és úzzétek ki őket onnan, ahonnan kiűztek benneteket. A megkísértés rosszabb, mint az ölés (...), hogyha harcolnak ellenetek, akkor öljétek meg őket! Ez lesz a hitetlenek fizetsége.” (2. Szúra, 191–192) [8] Illetve: „(...) a hitetleneknek Allahhal szemben fabatkát sem érnek a javaik és a gyermekeik. Ők (akkoron a Pokol) tüzét (táplálják) tüzelő gyanánt.” (3. Szúra, 10).

helytelenítik a kollektív büntetést

A Koránban azonban olyan verseket is találhatunk, amelyek elítélik az ártatlanok megölését, illetve

helytelenítik a kollektív büntetést.
 „Emiatt írtuk elő Izrael fiai számra azt, hogyha valaki megöl emberi lényt, anélkül, hogy (annak halála bosszú lenne) valaki másnak (a megöléséért), vagy (megtorlás lenne azért), hogy a (megölt) romlást (okozott volna) a földön – akkor az olyan, mintha az összes embert ölte volna meg.” (5. Szúra, 32).

A Jan-Heiner Tück által szerkesztett *Meghalni istenért – ölni istenért* című kötet tanulmányai ugyancsak az iszlám és erőszak kérdéseit járják körbe. **[9]** Az egyik karakterisztikus álláspontot Martin Rhonheimer, a római Santa Croce Egyetem etikaprofesszora képviseli, aki szerint az iszlám nem a *béke*, hanem a *háború vallása*. Rhonheimer úgy látja, hogy a Korán alapvetően „történelmietlen” szellemiséget és erkölcsöt sugall, mivel a betű szerinti értelmezés parancsa feleslegessé teszi Mohamed szavainak újrainterpretálást. Az ugyan tény, hogy léteztek és léteznek iszlám tudósok, akik időről időre megkísérlik történetileg és filológiaiilag „korszerűsíteni” a Koránt. De, mondja Rhonheimer, nem elég csak a történeti-kritikai olvasat fontosságát hangsúlyozni, „(...) arra is rá kellene kérdezni, hogy egy kritikai interpretáció, túl az iszlámtudósok szűk akadémiai körein, megérint-e még valakit, és mennyire tekintik irányadónak ezeket a munkákat a korániskolákban, illetve a muszlim/arab országok vallástudósai (*ulama*) körében.” **[10]**

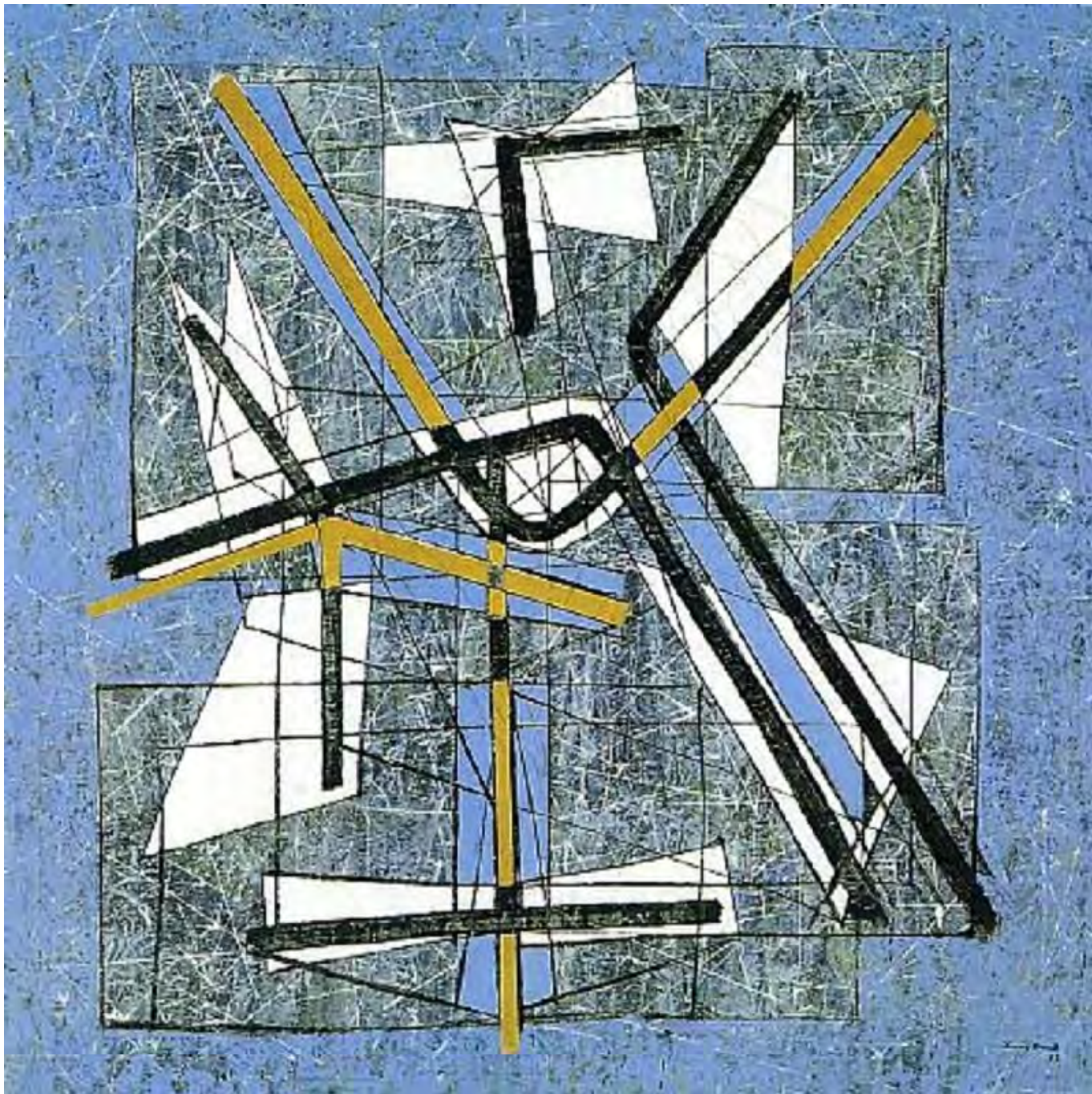
A muszlim országok reformteológusai gyakran az életüket veszélyeztetik, amikor történeti-kritikai exegézisnek vetik alá a szent szövegeket. A szó szerinti értelmezéssel az a legnagyobb baj, hogy – a látszat ellenére – éppenséggel a legnagyobb önkénynek és tetszőlegességnek ad teret, hiszen nincs szükség semmilyen „szakértői

diskurzusra”, amely korrigálhatná az egyéni interpretációk önkényességét. Az iszlám szó jelentése „alávetés”, mégpedig olyan feltétlen engedelmeskedés az isteni akaratnak, amelyet lehetetlen az emberi ész szabályaival mérni, éppen ezért minden ember kitett a manipuláció és az önkény iránti engedelmességnek. Az iszlám, hangzik Rhonheimer ítélete, nem is egyszerűen csak vallás, hanem olyan szabálygyűjtemény, amely kultikus, politikai és a társadalmi viselkedést meghatározó elemeket foglal magában, és amely átfogó politikai-vallási totalitásigénnyel lép fel. Ezért lehetett az iszlám születése pillanatától expanzív, és tekinthetett úgy a háborúra, mint a vallás terjesztésének természetes eszközére. Rhonheimer szerint nem meggyőzőek az érvek, amelyek megpróbálnak párhuzamot vonni a kereszténység és az iszlám nevében elkövetett erőszakos és háborús cselekedetek között. A kereszténység eredeti forrásaiban, azaz az evangéliumokban, Jézus olyan kijelentéseket fogalmaz meg, amelyek a vallás és a politika szétválasztásának fundamentumául szolgálnak. „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és az Istennek, ami az Istené” (Mt. 22,21), illetve „Tedd vissza hüvelyébe kardodat! Aki kardot ragad, az kard által vész el” (Mt. 26,52). Ezek a mondatok nemcsak azt jelentik, hogy a keresztények között a béke tekinthető normális állapotnak, hanem érintik a keresztények viszonyát a nem keresztényekhez. „A kereszténység alapító karizmájához szorosan hozzátartozik a vallás és a politika szétválasztása, továbbá a fizikai erőszak megvetése és az ellenség szeretetének parancsa. A kereszténység a szent szövegekből nem vezetett le semmiféle jog- és társadalomrendet, csak asszimilálta a római jogot és a pogány antik kultúrát. A politika és a vallás összekapcsolásának különféle változatai nem az egyházból indultak ki, hanem a világi hatalmaktól.” **[11]** Ha bizonyos részigazságokat tartalmaz is ez a megállapítás, a katolikus teológus Rhonheimertől nem áll távol a törekvés a történetek utólagos megszépítésére.

archaikus ideológia

Ezekre az egyoldalúságokra és elfogultságokra mutat rá vitapartnere, Katajun Amirpur, aki a hamburgi egyetemen az iszlám teológia professzora (és nem melleleg: nő!). Amirpur először is idézi a nyilatkozatokat és tiltakozó leveleket, amelyeket 2014-ben több száz nyugaton élő és tevékenykedő iszlám teológus írt alá, és amelyek címzettje az Iszlám

Állam és annak (akkor még élő) önjelölt kalifája, Abu Bakr al-Baghdadi voltak. Az aláírók egyértelműen elutasították az iszlám nevében elkövetett agresszív terrorcselekedeteket, és úgy érveltek, hogy „az iszlám olyan értelmezése, amely azt a gyűlölet és az erőszak archaikus ideológiájává akarja züllesztetni, teljesen elfogadhatatlan számunkra.” **[12]** Egyébként az aláírók többsége az iszlám konzervatív szárnyához tartozik, mondja Amirpur, de közös a szándékuk, hogy „az iszlám teológiát egyértelműen a terrorizmussal szemben pozicionálják.” **[13]** Amirpur és a tiltakozó levelek aláíróinak legfontosabb érve, amellyel az iszlám úgymond genetikusan erőszakos természetét igyekeznek megcáfolni, a Korán szó szerinti értelmezésének cáfolatán nyugszik: a Korán „(...) egyetlen versét sem szabad úgy interpretálni, hogy közben nem vesszük tekintetbe a Korán egészét és a hozzá kapcsolódó teológiai hagyományt.” **[14]** Másik érve a mai iszlám gondolkodók törekvése, hogy a nők helyzetén javítsanak. Amirpur arra a tényre is felhívja az olvasók figyelmét, hogy a Korán megszületése pillanatában kifejezetten „feminista” műnek számított, hiszen megtiltotta a leánycsecsemők megölését, ami az arab törzsek akkori életében megszokott jelenségnek számított. Továbbá bizonyos kötelezően adandó örökséget is előírt a lányok részére, illetve Amirpur arra a – ma már megmosolyogtató tényre is emlékeztet, hogy a próféta sohasem verte meg a feleségét. Végezetül Amirpur rámutat, hogy a fundamentalisták és az iszlámkritikusok „egy hajóban eveznek”, hiszen mindkét szélsőség ugyanazokkal az eszközökkel operál: egy-egy verset kiragadnak a Koránból, és ezeket hol az erőszak igazolására, hol ijesztgetésre használják fel.

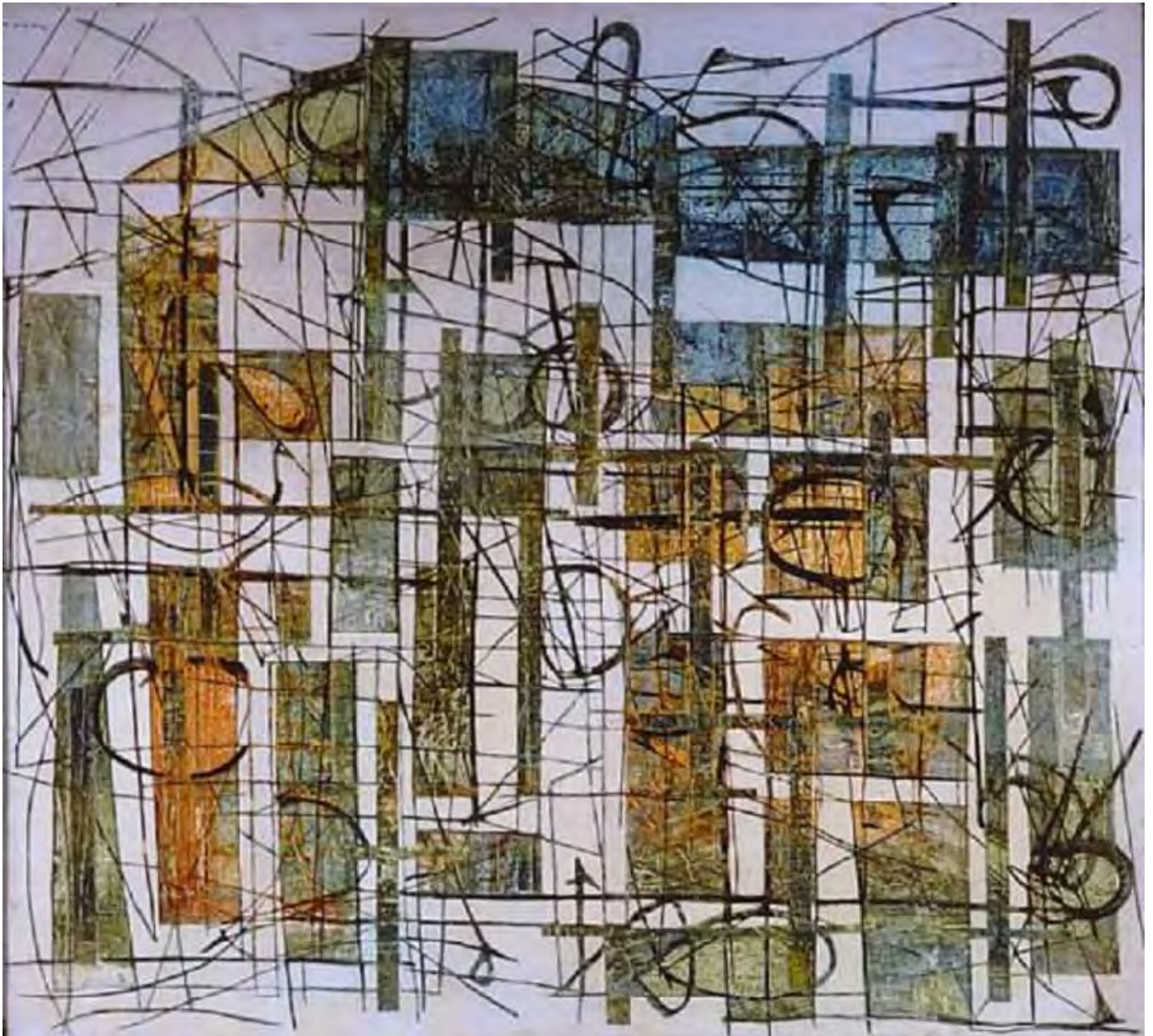
Hogy Amirpur és a hozzá hasonlóan gondolkodó iszlám teológusoknak mekkora a befolyásuk a döntően muzulmán hívők által lakott országokban és régiókban, nemigen tudom megítélni. Mindenesetre nemcsak a manapság divatos „politikai korrektség”, de a jó ízlés és keresztény univerzalizmus erkölcsi parancsa is megköveteli, hogy helyt adjunk a „másik oldal” álláspontjának is. Nyilvánvaló, hogy Amirpur megpróbálja összeegyeztetni a maga iszlám hitét és tradícióit a nyugati demokráciák értékrendjével. Ezért mindenképpen megérdemli, hogy szurkoljunk neki.

vaknak kell lenni

A kétezres évek elején az amerikai neurológus és filozófus, Sam Harris is figyelemre méltó gondolatokat fogalmazott meg az ábrahámi vallások (kiváltképpen az iszlám) erőszakos jellegéről. A filozófust Richard Dworkin és Daniel Dennett mellett az úgynevezett új ateizmus legismertebb képviselőjének tekintik az Újvilágban. **[15]** *A hit vége – vallás, terror és az értelem világoossága* című könyvének eredeti kiadása példátlan sikert ért el a könyvpiacra (270 000 vásárlót regisztráltak a könyvesboltok), ami filozófiai munkák esetében valóban rendkívülinek számít. **[16]** A szerző a második kiadáshoz írt utószavában Richard Dworkinnak az emberi erőszak természetéről vallott álláspontját foglalja össze: „Az emberi psziché kétféle betegségben szenved: egyrészt az a kényszer mozgatja, hogy generációról generációra vérfürdőket rendezzen, másrészt az a hajlam munkál benne, hogy az embereket csoport-hovatartozásuk szerint ítélje meg, ahelyett hogy individuumokként venné tekintetbe őket. Az ábrahámi vallások mindkét betegséget nagymértékben súlyosbítják, és veszélyes robbanóanyagot kevernek össze belőlük. Szándékosan vaknak kell lenni, hogy ne vegyük észre a polarizáló szándékot, amely nemcsak jelen van ezekben a vallásokban, de a szembenállást igen gyakran (hacsak nem mindig) az erőszakos gyűlölködésig fokozzák. És jelenleg a gyűlölködés uralkodik a világon.” **[17]**

Harris maga is azt vallja, hogy a vallásos hit nem pusztán helytelenül értelmezi a természeti és társadalmi folyamatokat, hanem antiszociális és agresszív viselkedésre ösztönöz. Igazság szerint a szerző a hit nem minden formáját utasítja el, mert s ezt az álláspontját többször is megismétli vitathatatlan, hogy a hit a mindennapi életben, sőt a tudomány világában is az eredményes emberi cselekvés konstitutív előfeltétele. Például hiszünk abban, hogy holnap is felkel a nap, vagy mondjuk érdemes elkerülni a személyes kontaktust a mérgező kígyókkal, továbbá hiszünk abban is, hogy megbízhatunk barátaink ígéreteiben, illetve hogy a megfelelő statikai szabályok betartásával felépített hídon majd biztonságosan lehet közlekedni stb. Elismerő gondolatokat fogalmaz meg a misztikáról, amelyet – szemben a vallással – értelmes vállalkozásnak tekint. „A misztikus elismer valamit a tudatnak a tiszta fogalmi gondolkodást megelőző természetéből, és nyitva hagyja az utat az effajta tudás

racionális megvitatása előtt. A misztikusnak jó okai vannak, hogy ebben higgyen, és ezek az okok empirikus természetűek. Világunk felkavaró titkait lehetséges a fogalmak segítségével analizálni (ezt teszi a tudomány), de a fogalmi gondolkodástól függetlenül is lehetséges értékes tapasztalatokat szerezni (s ebben segít a misztika). A vallás a jó fogalmak tartós elfojtása a rossz fogalmak segítségével. A vallással tagadjuk, hogy az ember korlátozott ismeretei okot adhatnak a reményre és a félelemre is.” **[18]**

A vallásos hit lényege azonban teljesen eltér a hit „pozitív változataitól”. Mert amíg a mindennapi élet hit-tartalmait olyan „csekknek” tekinthetjük, amit a halál előtt be lehet váltani, tehát előbb-utóbb el lehet dönteni, hogy „jó befektetés” volt-e vagy sem, addig a vallásos hittal nem ez a helyzet. Például a hídról kiderül, hogy valóban jól építették-e meg, az orvos által beadott penicillininjekció hatásos volt-e a betegséggel szemben és így tovább. **[19]** Továbbá azt is érdemes hangsúlyozni, hogy a tudomány szféráiban tevékenykedő embertársaink nem tarthatnak valamiféle kritikán felül álló respekusra igényt. Egy tudósnak vagy egy mérnöknek az elismeréshez kontrollálható teljesítményt kell produkálnia. Ellenben a vallásos hitnek nincs szüksége tapasztalati igazolásra, mondja Harris.

politikai és katonai cselekvés

Noha Harris kritikájának centrumában az iszlám vallás áll, olykor saját hazája vallási fundamentalizmusát sem kíméli. Az egyik szellemes példája George W.

Bush 2001. szeptember 20-án elmondott beszédének parafrázisa. Harris csak kicserélte a Bush beszédben elhangzott Isten nevet Apolló nevére. S ekkor a következőképpen hangzott a beszéd: „A szabadság és a félelem, az igazságosság és a kegyetlenség háborúban állnak egymással, s mi jól tudjuk, hogy Apolló nem lehet semleges egy ilyen háborúban.” **[20]** Bush retorikájában a középkori keresztes háborúk frazeológiája elevenedik meg, s az elnök beszédét követő sok millió tévénéző joggal érezhette úgy, hogy egy bibliaórán vesz részt. „És ez legalább annyira nyugtalanító, mint a félelem az iszlám világ fanatikusaitól.” **[21]** Az iszlám monoteizmussal kapcsolatban azonban felhagy a tréfálkozással, és kíméletlen hangra vált. Szerinte semmi értelme az iszlámot az iszlám fundamentalizmustól megkülönböztetni, mert a legtöbb muszlim hívő a szó nyugati jelentésében igenis „fundamentalista”, még ha önmagukat a „mérésékelték” közé sorolják is, hiszen a Korán parancsainak betű szerinti követése nem is tesz lehetővé másfajta opciót. „A fundamentalisták és a mérsékelték közötti különbségtételt – és ez érvényes az 'szélsőségesek' és a 'mérésékelték' közötti különbségre is – csak abban a mértékben érdemes tekintetbe venni, hogy mennyiben követelik meg tőlük a politikai és katonai cselekvést, ami egyébként az iszlám hit gyakorlásának lényeges alkotórésze. Akik

valóban hisznek, azoknak az iszlám az emberi élet minden dimenzióját áthatja, beleértve a politikát és a törvényalkotást. Lehet mondani, hogy ezek az emberek nem fundamentalisták vagy 'extrémisták', hanem csak 'iszlamisták', de ez a lényegen nem változtat semmit." **[22]**

Ám a vallástudomány számos képviselőjét lehetne idézni, aki az iszlám méltányos megítélésének fontosságát hangsúlyozza. Ezek egyike Oliver Roy, aki *A globalizálódott iszlám* című könyve bevezetőjében írja: „A kérdés természetesen nem az, hogy mit mond a Korán valójában, mert a szent szövegek mindegyike ambivalens értelmű, és szinte minden az értelmezéstől és az interpretációtól függ. Ezek mögött pedig mindig emberek állnak. A Bibliával ugyanúgy lehet az inkvizíciót igazolni, mint Assisi Szent Ferencet.” **[23]**

Szokás úgy is érvelni, hogy az iszlám csak látszatvallás, mert „minimális célja”, hogy a nagyobb termékenység „biológiai fegyverével” legyőzze a „nyugati világot”. Az érv első pillanatra nagyon hatásosnak tűnik, csak hogy valójában nem lehet kimutatni, hogy a kiemelkedően magas demográfiai adatok és az iszlám vallás között összefüggés lenne. Például 2000-ben Indonéziában ahol a lakosság kilencven százaléka muzulmán hitű 2,6 gyermek jutott egy nőre, a döntően katolikus Fülöp-szigeteken 3,6. **[24]**

Úgy vélem, azoknak az álláspontját érdemes elfogadni, akik szerint mégiscsak érdemes az iszlám mint *vallás* és az iszlamizmus mint *agresszív politikai eszme* között különbséget tenni. **[25]** Így jár el egyébként napjaink egyik legismertebb történésze, az eredetileg szíriai bevándorlóként Németországba érkezett Bassam Tibi is, aki így határozza meg az iszlám és az iszlamizmus közötti különbséget: „Ha az iszlámról, a migrációról és a németországi iszlám diaszpóráról beszélünk, meg kell különböztetnünk egymástól az *iszlámot* és az *iszlamizmust*. Az európai civilizációs identitás a szekuláris értékek által meghatározott és egyetemes, tehát nem lehet sem etnikai, sem vallási alapon meghatározni. Az iszlamizmus párhuzamos társadalmak létrehozását tűzi ki célul, amelyeket etnikai és vallási jegyekkel definiálhatunk, így az integráció gyakorlatilag kivitelezhetetlen vállalkozás. Szeptember 11. után kötelességünk az iszlámot és az iszlamizmust megkülönböztetni. A merénylők iszlamisták voltak, a migránsok többsége viszont egyszerű muszlim ember.” **[26]**

Tehát Tibi határozott álláspontja, hogy *az iszlám a monoteista vallások egyike, míg az iszlamizmus egyfajta politikai ideológia*. Aki ezt a különbséget nem teszi meg, azzal nem lehet racionális vitát folytatni. Lehetséges, hogy a jó szándék mozgatja azokat, akik tartózkodnak, hogy megtegyék ezt a különbséget. Csakhogy nagy baklövés a politikai korrektségre hivatkozva eltagadni az igazságot. Ezt a hibát követi el a német CDU politikusnője, Barbara John is, aki szerint az iszlamizmus „csak gondolatkonstrukció, és semmi értelme komolyan beszélni róla.” Ez a posztmodern konstruktivizmus „vulgarizáló játéka”, mondja Tibi, amely csak „konstrukciónak” tekinti az objektív valóságot. A radikális iszlamisták persze nagyon leleményesek, mert az anti-iszlamizmust folyton az antiszemitizmussal állítják párba, mondván: „ez a

muzulmánok elleni rasszizmus.” Csakhogy a párhuzamnak nincs valóságos alapja. A német zsidók szinte teljesen asszimilálódtak, betartották a német állam törvényeit, és sokszor németebbek voltak a németeknél. Bassam Tibi úgy látja, az iszlám összeegyeztethető a demokratikus jogállam normáival, mert az iszlám voltaképpen nyitott vallás; flexibilitását és egykori gyors elterjedését éppen ennek a rugalmasságnak köszönheti.

korlátozott idejű boldogság

Végül is mit válaszoljunk a kérdésre, hogy a monoteista vallások erőszakosak-e vagy sem? Úgy gondolom, sok szempontból még ma is iránymutatóak

lehetnek a német felvilágosodás nagy zsidó gondolkodójának, Moses Mendelssohnnak a vallás és a politika kapcsolatát elemző írásai. A *Jeruzsálem, avagy a vallási hatalomról és a zsidóságról* című könyvében Hobbes és Locke politikafilozófiai fejtegetéseit továbbgondolva Mendelssohn világosan kifejti, hogy a politika csak korlátozott idejű boldogságot garantálhat a polgároknak. A vallás ugyan az örök üdvösség elnyerésével kecsegtet, de ez a „felhőtlen boldogság” már a látható világ határain túl található. Ezért aztán lényegi különbség van az állam és az egyház között, és a két szférát el kell egymástól választani „Az állam parancsol és kényszerít, a vallás tanít és meggyőz. Az állam *törvényeket* alkot, a vallás pedig *erkölcsi utasításokat* ad. Az állam fizikai erőszakkal rendelkezik, és azt alkalmazza is, ha szükségesnek látszik. A vallás hatalma a *szereket* és a *jóakaratot*.” [27]

Az egyházak szerepe, hogy erkölcsi közösségekként működjenek, de politikai hatalommal nem rendelkezhetnek. Ugyanez fordítva is áll: ha az állam, illetve az állam nevében fellépő politikusok azt ígérik, hogy már a földi világban is paradicsomot tudnak teremteni, ez szükségszerűen despotizmushoz vezet. Ugyanakkor sem az egyház, sem az állam nem vindikálhatja magának a jogot, hogy hitbeli kérdésekben a társadalom tagjai fölött erkölcsbírói szerepben tűnjön fel. Általában a hitbeli meggyőződések is az „ész belátásain” nyugszanak, noha Mendelssohn azt is állítja, hogy végső soron nem a morál alapozza meg a vallást, hanem az erkölcsnek a vallási

meggyőződés talaján kell kisarjadnia. Vagyis akik a vallást a politika eszközévé akarják silányítani, beláthatatlan következmények folyamatát indítják el. Az általuk útjára indított erőszak-cunami legelőször őket fogja elsöpörni.

folytatjuk

1. Harari, Yuval Noah: *Homo Deus*, Animus Kiadó, Budapest, 2018. Harari jócskán alábecsüli a napjainkban is zajló helyi háborúk és terrorcselekmények áldozatait. Slavoj Žižek joggal hívja fel a figyelmet a furcsa ellentmondásra, hogy a média rendkívül nagy teret szentel a terrorizmus nyugati áldozatai iránt érzett szolidaritásnak (gondoljunk a New York-i ikertornyok lerombolása után megjelenő „Mindannyian New York-iak vagyunk!” feliratokra vagy a Charlie Hebdo elleni véres merényletet követő világméretű tiltakozás jeleként milliók által hordott *Je suis Charlie* pólókra). Ugyanakkor látott-e valaki „Mi mindannyian Bagában élünk!” feliratú pólót viselni? „Aki esetleg nem tudná: Baga kisváros Nigéria északi részén, ahol a Boko Haram nevű terrorszervezet két év alatt ötször hajtott végre véres terrorakciót. 2015-ben felgyújtották a várost, és a tömegmészárlásnak legalább 2000 lakos esett áldozatul.” Žižek, Slavoj: *Der Mut der Hoffnungslosigkeit*. S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main, 2017. 208. Ford.: Frank Born. ↑
2. Benoist, Alain de: *Hogyan legyünk pogányok?* Európa Authentica, Budapest, 2008. De Benoist másik tanulmányában olvashatjuk: „az biztos, hogy az antikvitástól minden nép gyakorta alkalmazott erőszakot anélkül, hogy mögöttük vallási imperatívusz állt volna. Az effajta erőszak-cselekedetekben még nem jelent meg a parancs, hogy az embernek az istenek szándékát kell megvalósítania. Ebből a nézőpontból nehezen vitatható, hogy a monoteizmus új típusú gyűlöletet hozott a világba: a pogányok, az eretnekek, a fétisimádók és az ő templomaik, rítusaik és isteneik iránt megnyilvánuló gyűlöletet.” Benoist, Alain de: *Violence sacrée, guerre, et monotheisme*. *Krisis*, avril, 2010. Részben ehhez hasonlóan gondolkodik Maurizio Bettini is, amikor *A politeizmus dicsérete* című könyvében felteszi a kérdést: vajon mi, a nyugati kultúrkörben szocializálódott emberek, miért nem mondjuk sohasem, hogy Homéroszt vagy Vergiliust „meghaladta az idő”. Miközben természetesnek tartjuk, hogy a zsidó/keresztény monoteizmus kizárólag történeti érdekességként tekint a görög és a római sokistenhitre. Lásd Bettini, Maurizio: *Éloge du polythéisme*. Ce que peuvent nous apprendre les religions antiques. Les Belles Lettres, Paris, 2018. 13. Olaszból fordította Vinciane Pirenne-Delforge. ↑
3. Magyarul Assmann, Jan: *Mózes, az egyiptomi*. Osiris Kiadó Budapest, 2003. A másik munka még nem jelent meg magyarul. ↑
4. Lásd Assmann, Jan: *Mose und der Monotheismus der Treue. Eine Neufassung der „mosaischen Unterscheidung*. In: Tücek, Jan-Heiner (Hg.): *Monotheismus unter Gewaltverdacht*. Zum Gespräch mit Jan Assmann. Herder Verlag, Freiburg, Basel Wien, 2015. 16. ↑
5. I. m. 16. „A mózesi monoteizmus kifejezett ellenvallás, amelynek ahhoz, hogy önmagát meghatározza, szüksége van ellenképre. Ezért őrizte meg a Biblia Egyiptom képét saját ellenképeként. Az ellentét központi fogalma a bálványimádás vagy idolátria.” Assmann, *Mózes...*, i. m. 261–262. ↑
6. A bibliai idézetek forrása a *Szentírás*. Szent Jeromos Bibliatársulat kiadása. Budapest, 1997. ↑
7. Pilinszky János: *Szög és olaj*. Vigilia, Budapest, 1982. 155–156. ↑
8. A Koránból vett idézetek forrása: *Korán*. Helikon Kiadó Budapest, 1995. Ford.: Simon Róbert. ↑
9. Tücek, Jan-Heiner (Hg.): *Sterben für Gott – Töten für Gott?* Religion, Martyrium und Gewalt. Herder Verlag, Freiburg, Basel, Wien, 2015. ↑
10. Rhonheimer, Martin: *Töten im Namen Allahs*. In: Tücek: *Sterben...*, 25. ↑
11. Rhonheimer. i. m. 30–31. ↑
12. Amirpur, Katajun: *Islam und Gewalt. Der Fundamentalismus der Krieger und der Kritiker*. In: Tücek, *Sterben...*, 44. ↑

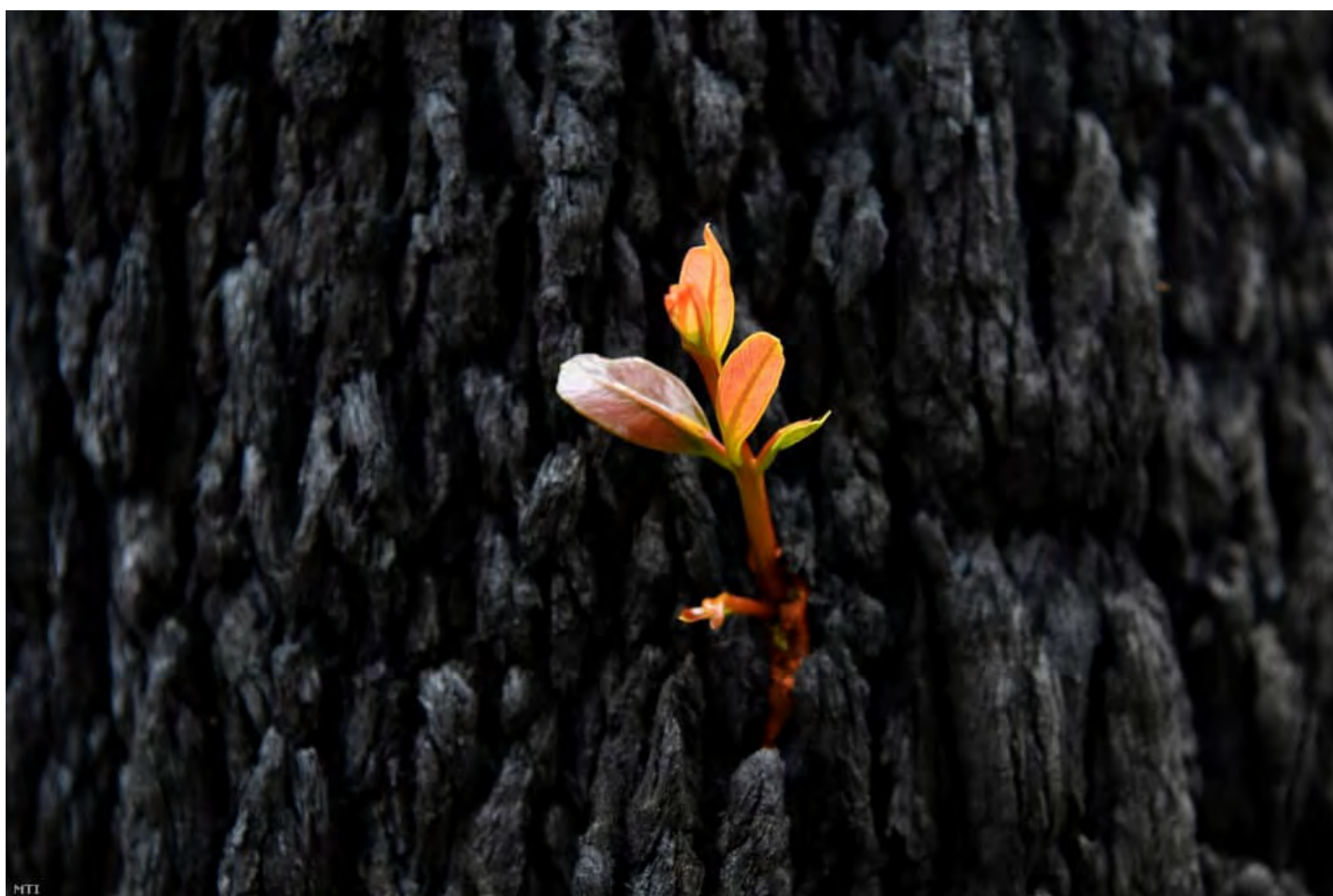
13. I. m. 45. ↑
14. I. m. 47. „Nem lehet a Korán versei között úgy szemezgetni, hogy ezeket a verseket ne az egész mű kontextusában helyeznénk el.” Uo. ↑
15. Megszokhattuk, hogy a rendszerváltozás óta a meglehetősen felszínes és haszonelvű politikai publicisztikában egyfolytában az egykori marxista ideológia és filozófia úgymond radikális materializmusáról és harcos ateizmusáról olvashatunk – döntően megvetéssel és undorral teli írásokat. Csakhogy a valóság ennél sokkal árnyaltabb volt. Például az 1960-as és 70-es évek szovjet filozófiai vitáiban, amelyek a tudat és szellemi létezés ontológiai státuszát próbálták értelmezni, komoly gondolkodók véleményei sokszor kifejezetten idealistának tűnnek a kortárs amerikai elmefilozófusok kérlelhetetlen ateizmusához képest. Például Evald Iljenkov kitartott felfogása mellett, hogy a tudat tényeit (a gondolatokat) nem lehet az agysejtekből végbemenő anyagi folyamatokra visszavezetni. ↑
16. Harris, Sam: *Das Ende des Glaubens. Religion, Terror und das Licht der Vernunft*. Edition Spuren, 2007. Ford. Oliver Fehn. A mű eredeti címe: *The End of Faith – Religion, Terror and the Future of Reason*, W. W. Norton & Company, New York. ↑
17. Harris, i. m. 239. ↑
18. I. m. 231. ↑
19. Lásd i. m. 67. ↑
20. I. m. 45. ↑
21. I. m. 45. ↑
22. I. m. 111. ↑
23. Roy, Olivier. *L'Islam mondialisé*. Éditions du Seuil, Paris, 2004. 15. ↑
24. I. m 17. ↑
25. Marcel Gauchet a pakisztáni Abu al-A'la Mawdudi (vagy Abu al-Máudúdi) nevéhez köti a modern radikális iszlám megszületését, aki már a múlt század harmincas éveiben harcot indított az angol gyarmati uralom és a hinduizmus ellen. Mawdudi nem a „muzulmánok államát”, hanem „iszlám államot” akart létrehozni, és igazából ő alkotta meg magát a fogalmat is. Lényegében az iszlámot „politikai filozófiává” alakította. Tagadta a vallás és a polgári élet elválasztásának lehetőségét, mert „az iszlám a szó valódi értelemben nem is egyszerűen monoteista vallás, hanem a társadalmi-közösségi élet egyedül hiteles szervező elve”. Lásd Gauchet, Marcel: Les ressorts du fondamentalisme islamique. *Le Débat*, 2015/6. 72–73. Továbbá Póczik Szilveszter: *Radikális politikai iszlám eszmevilága*. Magyar Tudomány, <http://www.matud.iif.hu/2011/05/09.htm> 1-7. ↑
26. Tibi, Bassam: *Islamische Zuwanderung und ihre Folgen*. Der neue Antisemitismus, Sicherheit und die ‚neuen Deutschen‘. *ibidem*-Verlag, Stuttgart, 2018. 216. Tibi a demokratikus jogállam normáival összeegyeztethető, úgynevezett *euroiszlám* felfogásáról lásd Jany János: *Az iszlámizmus*. Eszmetörténet és geopolitika. Typotex Kiadó, Budapest, 2016. 105–106. ↑
27. Mendelssohn, Moses: *Schriften über Religion und Aufklärung*. Union Verlag, Berlin, 1989. 365. ↑

kép | Jimmy Ernst művei, wikiart.org

Z. Karvalics László

HAMU ÉS HUMUSZ

2020-01-30 | **VERS**

Üszkös kéregből sarjadt gyenge levelek
Rózsaszín hajtások tűz-gyötörte fákon
E győzedelmes-szép remény-metaforát
Elírta régen az én Ady barátom.

Holttestet átütő búzanövendéke
győzelmi himnusz a letipró sors felett,
hogyan érezhessünk mást, ne csak bajt, pusztulást:
örök megújulást, főnix-Természetet.

Mégsem egyszerű ez: teremted és irtod
saját világodat. Forgatsz humuszt s hamut.
Hol elsiratsz, hol bízol, hol meg kell nyitnod

emlékek és vágyak közt egy időkaput.
A kaján költő, ő tudta jól a titkot:
Az Élet *egyszerre* reményes és hazug

kép | Joel Carrett / MTI